

Naar een schilderij van H.M. de Koningin-Moeder.

H. M. WILHELMINA,
KONINGIN DER NEDERLANDEN.

Oranje en Nederland.

Gedicht, gewijd aan Hare Majesteit Koningin Wilhelmina,
ter gelegenheid der Kroningsfeesten.

I.

Toen Willem op 't naad'ren der Spaansche legioenen
Geen steun vond bij 't volk en naar Dillenburg week,
En niets den verholgen tiran kon verzoenen,
Wiens hart dat eens lijgers, eens vampyrs geelk,
Toen scheen het als hadde de hemel besloten
Ons volk te verdelgen te vuur en te zwaard;
't Onschuldigste bloed werd in stroomen vergoten,
De toekomst verduist'rend en drenkend de aard.....

Een moorden en branden ving aan, en ontzetting
Werd door de afgrijslijkste fol'tring verspreid.
Thans bracht zelfs geen buigen genade aan of redding,
Het volk werd in drommen ter slachtbank geleid.
Hervormden of Roomschen, 't was meest om het even;
Die 't Vaderland lief had, had hierdoor reeds schuld
En boette zijn trouw met verlies van het leven,.....
Zoozeer was de koning van wraakzucht vervuld.

Een gapende afgrond, gereed tot verzwelgen,
Verwijdde zijn klove en grijsde ons aan,
En 't volk, dat bedreigd werd met dood en verdelgen,
Het rende, verblind schier, op d'ondergang aan.
Gejaagd door bloeddorstige, moordzieke benden,
Vertrouwd en de vaders hun zonen niet meer;
Verraad, door verraad slechts t'ontloopen of wenden,
Sloop overall rond; en het plund'rende heer
— Door felle geloofshaat, aan wreedheid zich parend,
Verhit — voerde rampspoed en jammer ten top;
De brandstapel, moeder noch zuigeling sparend,
Zond, hemelwaarts klagend, zijn vuurzuilen op;
De doodssnik der stervenden smolt met de kreten
Der menigte — dof en vol wanhoop — ineen;
Het hart werd het volk uit den boezem gereten,.....
Philips was hier wederom meester, naar 't scheen.

Niets, niets vermocht den vorst tot milder zin te stemmen.
 De ondergang van 't fier' en vrije Nederland
 Scheen door geen aardsche macht afwendbaar of te stremmen;
 De hand des beuls, vereelt door 't stage zwaardomklemmen,
 Zij smoorde vóór 't ontstaan reeds ied'ren wederstand.
 Een wonder slechts nog kon ons uit dien nood bevrijden,
 Slechts Hooger wil vermocht gebiedend „'t is genoeg!”
 Te uiten en een eind te maken aan het lijden,
 Dat — sloopend onze kracht — schier alle hoop verjoeg.....

En..... 't wonder geschiedde, 't gebod werd vernomen;
 Oranje, schoon elders, hield trouw onze zij.
 Werd veel ook aanvankelijk vergeefs ondernomen,
 Hij bleef ons een Leidsman, een Redder werd Hij.
 In Hem had de hemel een Vriend ons geschonken,
 Zijn heldengeslacht deed door geestkracht en moed
 De hoop weer herleven, de harten ontvonken
 Voor recht en voor vrijheid, in heiligen gloed. —

Een worsteling ving aan, een kamp op dood en leven,
 En talloos zijn de daán, in genen fellen strijd
 Door Willem en Zijn stam tot Neêrlands heil bedreven,
 Geboekstaafd tot Hun roem en Hun onsterfelijkheid.
 Ons offrend have en goed, Hun leven voor ons wagens,
 Vlood weldra 't kostbaar bloed uit menig diepe wond,
 Tot duivellust van hem, die — Hun bestaan belagend —
 In bloedvergieten slechts zijn zoetste vreugde vond.
 En in dien bangen strijd van tachtig lange jaren
 Stierf meen'ge Nassau-telg voor ons den heldendood
 In 't woeden van den krijg, trotseerend de gevaren,.....
 De groote Zwijger zelf viel door des moord'naars lood.

Prins Maurits, Willems zoon, zette het bloedig kampen
 — Als veldheer in dien tijd door geen geëvenaard —,
 Door met onstuimigheid den vijand aan te klampen,
 Krachtdadig voort. Zijn zwaard
 Sloeg dra der Spaanschen heer, met onherstelb're slagen,
 En toen in 't laatst de dood Hem tot zijn Vaad'ren riep,
 Lei Hendrik Frederik ¹⁾ den vijand nieuwe lagen,
 Totdat — na tachtig jaar — de strijd ten einde liep.

Zoo bleek 't verbond, dat eens Hij met den Allerhoogste
 — Naar 's Zwijgers eigen woord — in 't volst vertrouwen sloot,
 Dus hecht en deed in 't laatst de schoone vruchten oogsten
 Van 't werk, dat heel Zijn stam met glorie overgoot.

¹⁾ Zooals men weet, werd Prins Frederik Hendrik aanvankelijk Hendrik Frederik genoemd.

II.

't Was vrede in Nederland,
 De huizen en landouwen,
 Door plundering en brand
 Geteisterd, te herbouwen
 Toog alles aan het werk;
 En weldra, als welweer,
 Droeg d' akker 't bloeiend merk
 Van vlijt en welvaart weer.
 De nijverheid en handel,
 Zij groeiden stadig aan;
 Alom zag m' onze schepen
 Met rijken schat belaan.

Doch, bracht de gulden vrijheid
 Door 't Munstersche verdrag
 Ook geldgewin en vrede,
 De twist om 't hoogst gezag
 In Nederlands gewesten,
 Reeds vroeger vaak ontbrand,
 Ontstak op nieuw en woedde
 Schier overal in 't land.
 Dra bracht ook d' oorlogsfakkelt,
 Te nauwernood gedooft,
 Ons weder kamp en slagen
 En stormen over 't hoofd.
 Door tal van vreemde staten
 Besprongen, keer op keer,
 Scheen God ons te verlaten,
 De nood steeg immer meer.
 De tweedracht in den lande,
 Verhoogd door vreemd geweld,
 Deed straks het staatsschip stranden,
 Ondanks zoo menig held
 Als Tromp en Jan van Galen,
 De Ruyter en de With,
 Die vele, vele malen
 Tot schrik van Zweed of Brit
 Den moed van Neêrlands zonen,
 Door overmacht belaagd,
 Der wereld kwamen toonen,
 Niets duchtend, onversaagd.
 Dit — kon 't den roem ook vesten
 Dier helden, groot in tal, —
 Vermocht niet deez' gewesten
 Te hoeden voor den val;
 En in onzaal'gen stonde
 Had men, door hoogmoed blind,
 Oranje uitgesloten
 Van staats- en krijgsbewind.

Vreugde schenkend overvloedig,
 Door tot allen. —
 Vrouw en kind,
 Knaap en grijsaard, rijken, armen,
 Allen juichten op 't verhaal,
 Dat hun boezem kwam verwarmen,
 Koest'rend, als een zonnestraal,
 Lang ontbeerd in nacht van lijden;
 En der Franschen dwing'landij
 Nam na kort doch krachtig strijden
 Dra een eind... Men was weer vrij.
 Neêrland was als weergeboren,
 Willem zou als souverain
 't Vaderland weer toebehooren
 En tot steun en zegen zijn,
 Door het volk en Gods genade
 Op den jongen troon geplaatst.
 Jubelzangen werden daav'rend
 Over land en zee weerkaatst.
 En uit aller vromen monde
 Steeg een dankgebed tot God,
 Die verlossing had gezonden
 Uit ons bang en bitter lot.

IV.

Gelijk na het geweldig woeden
 Der golven, beukend schip en kust,
 De door d'orkaan gezweept vloeden
 Slechts traag en aarzelend tot rust
 Geraken na het ziedend koken,
 Zoo ging het ook met Neêrlands volk.
 Was ook de zonne doorgebroken,
 Daar hing nog menig duist're wolk.
 De vrucht van zooveel strijd moest rijpen,
 Geheel gezuiverd moest de lucht,
 Eer men tot d'oogst de zeis kon grijpen,
 En menig kommervolle zucht
 Zou spoedig weer van twist gewagen,
 Die — thans, Goddank, in korte slagen —
 Zich smoren zou in eigen bloed.....
 Aan d'oppervlakte kalm en vredig,
 Woeld' op den bodem van 't gemoed
 Nog nijd en hartstocht, nimmer ledig,
 Door booze geesten graag gevoed.

Niet zonder offers weliswaar
 Werd ook dit spooksel toch bezworen.
 Toen kwam geen strijd de rust meer storen,

De hemel stond weer rein en klaar,
 De stormen hadden uitgewoed,
 En 't was weer vrede, thans voor goed.

DRIE KONINGEN.

Een zware taak was Willem d'Eerste
 Door zijn bewind hier opgelegd.
 Verwarring en ook geldnood heerschte,
 En met den handel stond het slecht.
 Hij bracht in alles maat en orde,
 En — kostte zulks ook schatten gouds,
 Zoodat het volk soms klagend morde, —
 Hij ging op 't doel af, als van ouds
 Zijn roembeladen voorgelacht,
 Dewijl Hij 't wijs en noodig dacht.
 Door tal van kostb're vredeswerken —
 — Het graven van kanaal en vaart,
 Aan 't dringen binnen enger perken
 Van zee of meeren vaak gepaard —
 Werden door Hem de grootsche kiemen
 Van voorspoed met geduld gezaaid;
 De gulden oogst daarvan werd later
 Door 't komende geslacht gemaaid,
 Zoodat Zijn nagedachtenis
 Aan gansch den volke dierbaar is.

Een held, die — als 't moet — in gevaarvollen strijd
 Zich krijsroem en lauweren weet te bevechten,
 Door Faam hem in kransen om 't voorhoofd te vlechten,
 Door vriend en door vijand bewonderd, benijd;.....
 Wie zou zulk een held, die met geestdrift zijn leven
 Op 't spel zet bij 't tarten van staal en van lood,
 Wie zou hem van harte niet d'eer willen geven,
 Die daarvoor hem toekomt?... Zoo'n held noemt men groot.

Maar de Vorst, met het veldheerstalent zijner Vaad'ren,
 — Soldaat in het hart, 't bloed eens leeuws in de aad'ren —
 Die eertijds den opmarsch eens Ney had belet
 En hierdoor Euroop van een dwing'land gered,
 Des ondanks — tot wering van kommier en nood —
 Den drang, zoo natuurlijk, tot krijsroem deed zwijgen,
 Den vrede bewaarde, de welvaart deed stijgen
 En Neerland meer rechten en vrijheden bood,.....
 Hij gaf het volk niet slechts tot *lof*,
 Maar ook vooral tot *danken* stof.

Ook onze laatst' Oranje-Vorst
 Verwierf zich dank en huld'.
 Hem gloeide in de fiere borst
 — Verborgen soms door ruwe korst —
 Een hart, zoo groot als mild.
 Hij leefde met en voor het volk,
 Deed stipt zijn eed gestand,
 Op onze grondwet afgelegd,
 En diende 't Vaderland
 Zooveel in Zijn vermogen viel;
 En, heerschte ergens leed,
 Dan uitte zich Zijn eed'le ziel,
 Die het verzachten deed.
 Zoo, bij den wilden watersnood
 In Tiel- en Bomm'lerwaard;
 Daar toonde Hij zich *waarlijk groot*,
 In echten heldenaard.

Hun Vorstengeslacht, waarvan d'adel der ziele
 Die Hunner geboorte vaak ver overtrof;
 Waarvan eens als offers de Edelsten vielen
 Voor 's Vaderlands vrijheid, vertrappt in het stof;
 Hun Vorstengeslacht, slechts door strijd en door lijden
 Met Neerland gewassen tot grootheid en macht,
 Bleef immer in wakende liefde zich wijden
 Aan 't welzijn des volks, in nooit flauwende kracht.

V.

Doch de Oranje-zon, hoe lang z'ons mocht beschijnen,
 De eed'le Eikenstam, die eeuwen had doorstaan,
 Scheen plots'ling uitgeleefd.... De boom begon te kwijnen....
 Thans scheen de zon voorgoed te zullen ondergaan....
 Een ramp — ontzettend zwaar — trof in de laatste Telgen,
 Verplett'rend schier, ons oud en dierbaar Vorstenhuis;
 De dood — als wilde hij Hun fier geslacht verdelgen —
 Sloeg Hoop en Trots des lands meedoogenloos tot gruis,
 En — had hij Maurits reeds in prille jeugd ontvoerd —
 Thans scheen 't, als had zijn aâm heel 't Koningshuis beroerd....
 Een donderslag gelijk, trof hij den Eerstgeboor'ne
 Een dompelde den Vader en Diens volk in rouw;
 Dan, onverzadigbaar, was hem één uitverkoor'ne
 Tot prooi nog niet genoeg, en strekte hij zijn klauw
 — Thans langzaam weliswaar, doch zeker van zijn buit —
 Ook naar den laatsten Telg van 't oud Oranje uit.

 Een bange zucht weld' op uit het gemoed van allen,
 En somb're duisternis daald' over Holland neêr.

Ook 's Konings Broeder was het land alreeds ontvallen....
 Thans had de Vorst geen Zoon, het volk geen Kroonprins meer.
 Het zwart getint gordijn der toekomst joeg ons vreeze
 En zwaren zorg in 't hart. Beangst vroeg men zich af,
 Wat daarvan op den duur 't noodlottig eind zou wezen,
 Als ook de grijze Vorst gedaald zou zijn in 't graf....
 Dan zou d'Oranjeboom, geheel verwelkt, vergaan,
 Het trouwe volk niet meer beschutten door Zijn lommer,....
 — Zoo stelde men zich voor, vervuld van smart en kommer —
 Zulks kon — wie weet? — zelfs 't eind zijn van ons vrij bestaan.

Maar.... 't daagde in het Oost. Een jeugdige Vorstinne
 Van eed'len Duitschen bloed bracht lansen en troost.
 Zij werd ons land tot heil als trouwe Koninginne
 En Ega van den Vorst, wiens leed zij onverpoosd
 Met mild en zorgend hart kwam lenigen en deelen,
 En schonk weldra aan 't volk een lieflijk Koningskind....
 Toen ging een juichtoon op uit honderdduizend kelen,....
 Toen werd — ook om Haar Kind — Zij door het volk bemind.

Steeds macht'ger werd de band, die Haar met ons vereende,
 En sinds de Koning stierf, de Kroonprinses verweesd
 Hier achterbleef, en 't volk zijn ouden Vorst beweende,
 Sinds dien dag is Z'ons als een schutsgodin geweest.
 Zij heeft Haar dubb'le taak als Regentes en Moeder
 Met mannenkracht, tòch teér en liefdevol vervuld;
 Zij heeft zich gansch en al aan 't Vaderland gegeven,
 Haar wenschen en Haar ziel, Haar werken, gansch Haar leven,...
 Haar, Nederland, zij thans uw dank gebracht en huld'.
 Zij heeft door wijs bewind hier enkel goeds gesticht
 En zich in 't hart des volks een *eerzuil* opgericht.

VI.

Het klokgelui, trompetgeschal,
 Geschutgedonder van den wal
 Zal uit metalen monden
 Den volke dra verkonden:
 „Zij, Wilhelmina, is gekroond!
 Lang leev' de Koningin!”

Dan, menschen, dan uw vreugd getoond
 En jub'lend, één van zin,
 Uw juichtoon aangeheven:
 Lang, lang moog' Neêrlands Koningin,
 Moog' Wilhelmina leven!

Ja, leve onze Koningin!
 Juicht, burgers, laat uw lied
 Van hechte trouw en dank'bre min
 Langs velden en langs vliet,
 Langs zee en duin en stranden,
 Tot in de verste landen,
 Een donderenden kreet gelijk,
 Weergalmen en weerklinken,
 Opdat alom uw vreugde blijk',
 Nu op Haar Hoofd de Krone prijkt
 Van Neêrlands mild gezegend rijk,
 In ongekend weerblinken.

Zingt, jubelt, vlagt, viert feest en dankt
 Den Hemel, die Haar leven
 Tot heden trouw voor ons behoed,
 Haar van Haar Stam het fier gemoed,
 De zielskracht heeft gegeven.
 Dankt, dankt den Hemel ook vooral
 Voor *zulk* een Koninginne,
 En bidt, dat God Haar zeeg'nen moog',
 Ons heil door Haar geluk verhoog',...
 Bidt voor uw Koninginne!

En gij allen, wapenbroeders,
 Gij, soldaten, al te gaár,
 Die de eer smaakt als 's Lands hoeders
 Tegen onrecht en gevaar
 Zwaard en uniform te dragen,
 Gij zult allen, naakt ooit strijd,
 Wis voor Haar uw leven wagen;
 Gij, neen, wij, we zijn bereid
 Alles, wat ons 't Land kan vragen
 En de dierb're Koningin,
 Zonder aarz'len of versagen
 Moedig 't off'ren, vroom van zin.
 Laat ons om Haar Troon ons scharen,
 Steeds dien Troon voor smetten waren;
 't Is geen plicht slechts, maar ons recht
 En een eer, ons gansche leven
 Voor 's Lands welzijn veil te geven
 En — zoo 't moet — daarvoor te sneven,
 Trouw aan 't Vaderland gehecht.
 En in dezen blijden stond
 Willen wij den kreet herhalen
 — Immer luider, duizend malen —,
 Die weergalmt uit aller mond,
 Als een tolk van huld' en min:
 Heil! Heil Neêrlands Koningin!

SLOT.

Hem, wien het hart door leed of vreugd
 Kan weenen, dankbaar gloeit;
 Wiens ziel door grootheid, heldendeugd
 — Bewond'rend — wordt geboeid;
 Hem moet het een behoefte zijn
 De hand, die na een nacht
 Van strijd en zorgen zonneshijn,
 Verlossing, vrede bracht,
 Die hand te zeeg'nen t'allen tijd'
 En haar in trouwe min
 Te danken tot in eeuwigheid,
 Uit vroom gemoed en zin.

Oranje was 't Batavenvolk
 Steeds zulk een milde hand,
 En onze liefde is de tolk
 Van gansch het Vaderland,
 Dat immer dezen Vorstenstam,
 Die als een Redder tot ons kwam,
 Ons maakte tot hetgeen wij zijn,
 — Het vrije volk van Maas en Rijn —
 Met dankbaar hart vereeren zal,
 Te allen tijde, overal.
 En tot Oranje's laatste spruit,
 Door gansch het volk vergood,
 Roept Nederland in geestdrift uit:
Getrouw tot in den dood!

NASCHRIFT.

Vraagt soms de vreemdeling verstomd,
 Vanwaar die inn'ge liefde komt,
 Vanwaar die zielsberoering,
 Die heil'ge geestvervoering,
 Die uit *al* Neêrlands kind'ren spreekt,
 Gelijk een zee door dijken breekt,.....
 Laat hem 't geschiedboek lezen
 En daarna.... laat hem Wilhelmiën,
 Ja, laat de Koningin hem zien,
 En... 't zal hem duid'lijk wezen.

Marcheeren.

„La guerre est dans les jambes”, zegt Lewal in zijne „Etudes de guerre” NAPOLEON na, en de markies DE TERNAY in „Traité de tactique”: „Si l'on classe les connaissances militaires relativement à leur importance, les marches sont incontestablement la partie la plus essentielle du grand art de la guerre”. Men moge aan deze verklaringen dezelfde waarde hechten als aan elke uiting eener persoonlijke meening, en de aanhaling van „le maréchal de Saxe” in eerstgenoemd werk „les marches contribuent encore plus que les batailles au gain d'une campagne” een machtspreuk noemen, — dat verreweg het grootste gedeelte van de gevechtshandelingen der troepen in het marcheeren bestaat, kan men het Deutsche velddienstvoorschrift, en, dat de marschen de basis van elke oorlogshandeling vormen, het Fransche reglement niet tegenspreken. En toch, onze vredesoefeningen hebben over het algemeen den schijn, alsof de handelingen *op* het gevechtveld bijkans uitsluitend moeten beoefend worden. De vraag, of de meeste waarde gehecht moet worden aan de slag- dan wel aan de marschvaardigheid van een leger, toont m.i. echter veel overeenkomst met het steeds onopgeloste vraagstuk, wat er het eerst geweest is, de kip of het ei. Met andere woorden, die twee factoren van de oorlogsbruikbaarheid van een troep staan samen in het nauwste verband en kunnen van elkaar niet afgescheiden worden; eene groote marschvaardigheid is een vereischte, om een legermassa op het juiste oogenblik in het gevecht te kunnen laten optreden, doch haar voordeel gaat geheel verloren, als de gevechtsvaardigheid haar in goede hoedanigheden niet evenaart.

Wel heeft de wijze van troepenbeweging een groot — volgens MECKEL zelfs het grootste — aandeel gehad in de veranderingen, die de kunst der oorlogvoering op allerlei gebied heeft ondergaan, maar de handeling zelve is blijven bestaan; zóóveel macht heeft de stoom, noch te land noch te water, kunnen ontwikkelen, dat hij de marschen overbodig gemaakt heeft. In de oorlogen der 19^e eeuw bleken zij even onmisbaar als in de eerste onzer jaartelling, en de veldheeren der toekomst zullen met minstens evenveel zorg als HANNIBAL en CAESAR hunne legermassa's zóó moeten verplaatsen, dat de vermoeienis tot een minimum beperkt en de gevechtsvaardigheid tot een maximum opgevoerd wordt.

Wij zullen niet tot de grijze oudheid teruggaan, waarvan enerzijds de verhalen van de fysieke krachten der menschheid ons beschamen zouden en anderzijds eene vergelijking met den tegenwoordigen tijd weinig waarde heeft tengevolge der geheel andere wijze van oorlog-

voering, kleeding en bewapening en van de zoo verschillende terreinen weggesteldheid; wij willen evenmin verwijlen bij de latere oorlogen, toen groote legers in dichte slagliniën tot dicht tegenover elkander gebracht werden, en in dien toestand dagen en weken achtereen bleven wachten op de dingen, die komen zouden. Wij hebben trouwens in de oorlogen der laatste honderd jaren voldoende voorbeelden van hetgeen van de beenen der soldaten geëischt werd, om ons met het oog op de toekomst voortdurend te doordringen van het belang eener groote marschvaardigheid en van de noodzakelijkheid harer aanhoudende beoefening in vreedestijd.

De gegevens dezer oorlogen nu leeren ons, dat terwijl de gemiddelde lengte der marschen in het begin dezer eeuw 25 KM. nabij kwam, dit getal in den oorlog in Italië in 1859 aan Fransche zijde tot ruim 15 KM. daalde, gedurende eene week (16 tot 23 Juni) in den oorlog van 1866 bij de Pruisische troepen 22 à 22½ KM. bedroeg en in de verschillende perioden van den Fransch-Duitschen oorlog voor de Duitschers 19 KM. slechts weinig overtrof en voor hunne tegenstanders 16¼ KM. was.

Opdat deze getallen niet tot gevolgtrekkingen mogen leiden, die lijnrecht in strijd zouden zijn met de bedoeling van dit opstel, wensch ik er met nadruk nog eens op te wijzen, dat zij gemiddelden zijn van een zeer groot aantal marschen, waaronder zoowel eenvoudige stellingveranderingen als strategische troepenverplaatsingen begrepen zijn. Elke oorlog heeft voorbeelden van bijzondere inspanning ten opzichte der uitvoering van marschen gegeven: MASSENA legde in September 1796 in 13 dagmarschen, die slechts door één rustdag onderbroken werden, een afstand van 378 KM., d. i. gemiddeld 29 KM. per dag, af, en van den 13^{en} Januari 1797 's avonds tot den morgen van den 16^{en} daaropvolgende, dus in 60 uur, geleidde hij zijne divisie, na den geheelen vorigen dag gevochten te hebben, over een voortdurend slechten weg en gedeeltelijk gedurende den nacht, 89 KM. ver, om daarna nog den vijand in twee gevechten geheel te verslaan. In 1805 werd door eene divisie een dagmarsch van 56 KM. gemaakt, een jaar later door een legerkorps een van 52. Dat het Fransche leger in 1859 onder de gunstigste omstandigheden nochtans gemiddeld kleine afstanden aflegde, wordt aan slechte dispositiën en marschregelingen geweten; de langste marsch bedroeg 31 KM. In den oorlog van 1866 kwamen betrekkelijk veel marschen voor van tusschen 40 en 50 KM. en één zelfs van 57 KM., terwijl de tot het Main-leger behoorende divisie BEYER in 4 dagen den ruim 120 KM. langen afstand tusschen Wetzlar en Cassel aflegde. De Fransch-Duitsche oorlog eindelijk geeft niet minder belangrijke voorbeelden van buitengewone marschvaardigheid, hetzij dat deze verhoogd werd door het bewustzijn overwinnaar te zijn, hetzij dat eene krachtige vervolging geen rust gunde: de slag bij Vionville werd voor het X^e korps voorafgegaan door een marsch van 37 KM.; toen MAC MAHON na den slag bij Wörth vervolgd werd, legden zijne troepen 8 dagen achtereen dagelijks circa 26 KM. af, terwijl niet alleen de moreele toe-

stand nadeelig was, doch bovendien wegen en weersgesteldheid zeer slecht waren; het geheele IIIe Duitsche leger marcheerde 9 dagen achtereen, waarbij de grootste boog — 250 KM. — gevolgd werd door het VIe legerkorps; op den 9^{en} December verrichtte het IIIe Pruisische legerkorps in minder dan 24 uur een marsch van 45 KM., een onderdeel, de bezetting van Cosne, zelfs 60 KM.; terwijl een voorbeeld van een geforceerden marsch een week later gegeven werd door het IXe legerkorps dat 75 KM. — het 9^e Jagerbataljon 85 KM. — in een tijdsverloop van 33 tot 36 uren aflegde, en dat wel onder de ongunstigste omstandigheden, die men zich denken kan.

Deze voor de hand liggende voorbeelden kunnen natuurlijk met honderden aangevuld worden, als men ze zoekt ¹⁾. Naar hetgeen de krijgsgeschiedenis leert, wordt algemeen aangenomen, dat als gemiddelde voor in oorlogstijd voorkomende dagmarschen een afstand van 22,5 KM. moet gelden.

Het behoeft nauwelijks afzonderlijk betoog, dat men, om deze marschvaardigheid in oorlogstijd te kunnen bereiken, de vredesoefeningen veel verder moet uitbreiden, niet alleen omdat, zooals wij hierboven zagen, in de gevoerde oorlogen het gemiddelde menigmaal aanmerkelijk overschreden werd, doch ook, omdat de verschillende oorlogsfactoren de eischen, die aan de infanterie op het punt van marschen gesteld worden, buitengewoon verzwaren.

In de groote Europeesche legers wordt dan ook hooge waarde gehecht, van den eersten recrutentijd af, aan eene voortdurende oefening, ter verhooging van de marschvaardigheid. Dat blijkt niet alleen uit de reglementen, doch daar dringen ook de verschillende militaire schrijvers met alle kracht op aan. Stellen wij daar tegenover de aandacht, die in onze voorschriften, leerboeken en tijdschriften aan dit onderwerp geschonken wordt, en vooral de marschoefeningen, die in ons leger gehouden worden, dan krijgen wij den indruk, alsof men bij ons niet zoozeer doordrongen is van het belang dezer oorlogshandeling; en deze indruk wordt niet weinig versterkt, als wij den graad van marschvaardigheid opmerken, die onze infanterie over het algemeen heeft, wat trouwens een natuurlijk gevolg van het zooeven gezegde is.

Eene deugdelijke, voortdurende en stelselmatige beoefening van het marcheeren is m.i. een waarborg, dat het leger voldoen kan aan de bijzonder hooge eischen, die in oorlogstijd er aan gesteld zullen worden, zoowel bij de beweging *naar* als *op* het slagveld („Die Ausdauer und Entsaugung, welche anstrengende Märsche fordern, wird ungeübten Truppen fehlen” ²⁾); zij is evenzeer noodzakelijk, omdat eene onberispelijke houding van een marcheerenden troep op het exercitieveld, de paradeplaats en

¹⁾ Eene in chronologische volgorde geplaatste opgave van lange en snelle marschen vindt men b.v. in de jaargangen 1874 en 1875 van de „Neue Militärische Blätter”.

²⁾ J. MECKEL. „Allgemeine Lehre von der Truppenführung im Felde”.

den weg daarheen een der kenmerken van eene streng gehandhaafde en daardoor diep ingewortelde tucht is (Die Marschdisziplin ist nur ein Ausflusz der allgemeinen Kriegszucht der Truppen" ¹⁾).

Waar, naar mijn oordeel en zonder mij aan ongemotiveerd pessimisme schuldig te maken, ons hoofdwapen in beide opzichten veel te wenschen overlaat, wil ik trachten in de volgende bladzijden de oorzaken der bestaande gebreken op te sporen, hetzij dat deze in de reglementen en voorschriften dan wel in hunne opvatting en toepassing gezocht moeten worden.

Hoe vreemd het in den aanvang ook moge klinken, bij eenig nadenken zal men mij toch wel willen toegeven, dat van alle zaken, die de recruit der infanterie te leeren heeft, geene zoo moeilijk is als het marcheeren, en dat wel op grond van het feit, dat, terwijl de behandeling van het geweer, het schieten, het optreden in den oorlog en in het gevecht — in het algemeen alle zuiver militaire verrichtingen — den juist in dienst getreden soldaat nog geheel vreemd zijn, ditzelfde niet gezegd kan worden van het marcheeren, omdat ieder mensch, dat beenen heeft, iets kan, dat er op lijkt, doch dat lang niet hetzelfde is, n.l. loopen; waarvan het gevolg is, dat hem veelal eerst iets afgeleerd en daarna iets anders onderwezen moet worden, waarbij de vroegere kennis slechts hinderlijk is. Jaarlijks deden en doen wij die ondervinding op en zal deze zich blijven doen gevoelen, zij het ook in mindere mate, als in den vervolge ook fysiek meer ontwikkelde jonge menschen in de gelederen komen, die veelal de heilzame nawerking van eene gymnastische opleiding bij zichzelf opmerken en anderen toonen zullen. Zij, die tot nog toe onze militie vormden, geven eene leelijke staalkaart te zien van de wijze, waarop in de verschillende standen en betrekkingen van de beenen gebruik gemaakt wordt tot verrichting der functiën, waarvoor zij allengskens bestemd zijn geworden. Het zijn niet alleen de boeren met hunne plumpe bewegingen en de bewoners onzer visschersdorpen met hunnen niet minder eigenaardigen gang, doch evenzeer leveren de stedelingen menigmaal het bewijs, dat vooral in de volksklasse van de jeugd af weinig zorg besteed wordt aan de plaatsing der voeten, de houding van het lichaam en de beweging der beenen bij het loopen. In den regel, als gevolg van hun ambacht of bedrijf, maken enkelen hunne passen te klein, zakken niet weinigen in de knieën door, geven velen bij hunnen natuurlijken gang met iedere schrede een vrij nauwkeurig beeld van de lengte van een meter en plaatsen de meesten de punten hunner voeten zoo al niet naar binnen, dan toch zeker niet naar buiten. En die allen, met die van jongs af aangewende fouten, moeten in korten tijd leeren, „met gestrekte knie” beurtelings de beide voeten vooruit te brengen „met de punt een weinig naar beneden en naar buiten gekeerd”, en ze daarna „plat en zonder stampen neer te zetten”. Zóó schrijft het reglement voor, en. . . . „het

¹⁾ Zie noot 2 op blz. 525.

is de uitdrukkelijke begeerte der Koningin, dat (er) onder geenerlei voorwendsel (van) worde afgeweken". De daaraan verbonden moeilijkheid ligt zelfs voor den oningewijde voor de hand, doch schijnt daarentegen in het leger zelf niet door ieder even sterk gevoeld en erkend te worden. Dit blijkt althans uit de wijze, waarop het eerste onderricht in het marcheeren, d.i. de beoefening van den pas voorwaarts, plaats heeft.

Hieromtrent toch loopen de meeningen der zoogenaamde recruten-officiëren — mocht ook ten opzichte der toch verantwoordelijk blijvende compagniescommandanten de plaatsvervanging spoedig afgeschafft worden! — nog al sterk uiteen: hier nog de ouderwetsche hanenpas als overblijfsel uit het glorie-tijdperk der bataljons-adjudanten; daar een ongedwongen natuurlijk loopen, met de bedoeling, dit langzamerhand te doen overgaan in marcheeren; ginds een pas voor pas verplaatsen van de voeten met gelijktijdige overbrenging van het gewicht van het lichaam, zooals het reglement aangeeft; iets verder weder uitsluitend gymnastische oefeningen der gewrichten, die bij het gaan in functie moeten komen; nu eens een van den aanvang af nauwlettend toezicht op de voorgeschreven lengte van den pas, dan weder eene opzettelijke overschrijding van die maat. Wie volgt de *juiste* wijze bij deze oefening? Natuurlijk hij, die het reglement volgt. Reeds dadelijk stuit men daarbij echter op een bezwaar, doordat de waarheid erkend moet worden van de uitdrukking, die bij de recrutenopleiding juist niet moest mogen gelden, dat verschillende wegen naar Rome voeren.

Er bestaat ééne Recrutenschool, doch deze heeft — en dat is gelukkig ook — de „Handleiding der gymnastische oefeningen" niet buiten werking gesteld. Nu kunnen er officieren zijn, — en ik schaar mij onder dezen —, die zich gebonden achten door de in deze laatste voorkomende bepaling: „Het is noodzakelijk niet over te gaan tot de beoefening van den gewonen pas, voordat de man door gewrichtsoefeningen geleerd heeft, zijne lichaamsbewegingen voldoende onder zijn wil te brengen." Doch ook voor de anderen, — en dit zullen wel de meesten zijn —, die voor het practisch recrutenonderricht uitsluitend de Recrutenschool volgen, kan zich naar mijne meening de vraag voordoen, hoe zij den voorwaartschen pas onderwijzen moeten. Luister: vóórdat de in het tweede artikel van de eerste afdeeling van Hoofdstuk II aangegeven exercitiën — de passen en marschen — onderwezen worden, „moeten", zoo zegt dit reglement in punt 4, „de in den tekst aangegeven gymnastische oefeningen met vrucht doorloopen zijn." Deze laatste omvatten eerst eenige hoogst nuttige gewrichtsoefeningen en ten slotte, in punt 35, de oefeningen in het gaan en loopen; en waar begint dit punt mee? „De gewone pas, de versnelde pas en de looppas worden onderwezen naar de beginselen van 73, 74, 77 en 78"; en dat zijn juist de punten, waarin de verschillende passen behandeld worden, waarvan het onderwijs door de bedoelde gymnastische oefeningen voorbereid moet worden. Zoo draaien wij in een cirkel rond, en, als het mogelijk is, wordt het nog moeilijker gemaakt, om in die in zichzelf wederkeerende lijn een be-

ginpunt te vinden, doordat in punt 35 nog aangegeven wordt, dat en hoe de onderwijzer uit den natuurlijken gang van den man langzamerhand zijn militairen pas zal ontwikkelen, terwijl in punt 73 eene geheel andere wijze van uitvoering van den gewonen pas aangegeven wordt. Het gevolg is, dat A. in een groot vierkant om den onderwijzer heen den luien Scheveningers-, stijven kleermakers-, slordigen loopjongens- en schommelenden boerenpas laat uitvoeren, met het voornemen daaruit langzamerhand den militairen pas te ontwikkelen; en dat B. dezen laatsten terstond, en eerst met bewegingen, onderwijst, door beurtelings de voeten 75 cM. vooruit te laten brengen, waarbij gelijktijdig met het neerzetten van den voorsten, de hiel van den achtersten voet opgelicht en het gewicht van het lichaam op den eerstgenoemden overgebracht wordt. Die wijzen van onderricht verschillen dus aanmerkelijk, en toch voldoet zoowel A. als B. aan „de uitdrukkelijke begeerte van de Koningin!”

Welke methode van opleiding verdient nu de voorkeur? Die van den hanenpas vervalt reeds terstond, niet zoozeer omdat zij verouderd is, dan wel omdat het reglement haar niet toestaat. Ik, voor mij, ben eenigszins huiverig, op die vraag een stellig antwoord te geven. Met mijn voorliefde voor eene deugdelijke, en aanvankelijk zelfs uitsluitende gymnastische opleiding, gevoelde ik mij vroeger steeds aangetrokken tot den daarbij aangegeven weg: ontwikkeling van den militairen pas uit den natuurlijken gang. De ondervinding, daarbij opgedaan, heeft mij echter daarvan eenigszins teruggebracht en doet mij aan de andere wijze de voorkeur geven, terwijl het mij eigenlijk nog het allerverkiezlijkst voorkomt de beide manieren te combineeren: eerst de techniek van den militairen pas volgens Hoofdstuk II ¹⁾ en daarna deze toepassen op de gymnastische oefeningen in het gaan en loopen (Hoofdstuk I), een en ander — zooals trouwens bij alle exercitiën het geval moet zijn — voorafgegaan door eene goed geleide oefening der romp-, been- en ook voetgewrichten, welke laatste echter om mij onbekende reden noch in de Handleiding noch in de Recrutenschool voorkomen. Ons kader is veelal nog te onbedreven en een klasse recruten dikwijls nog te groot, dan dat de gebreken in 't loopen, waarmede de meeste miliciens in dienst komen, zoo spoedig mogelijk en afdoende verbeterd kunnen worden, wanneer eenige recruten gelijktijdig verschillende fouten maken, die hun nog niet aangewezen zijn. De onderwijzer bemoeit zich in den

1) Hierdoor zal men b.v. naar mijne meening de veelvuldig voorkomende fout kunnen tegengaan, die het gevolg is van het inprenten der voor velen stijve „staande houding” en ook van het onderwijs van den hanenpas, n.l. dat het bovenlijf achterover gebracht wordt, waardoor de pas te klein wordt, welk gebrek men — naar mij meêgedeeld werd — in Duitschland tracht te verhelpen door, als hulpmiddel bij de eerste oefeningen in het marcheeren, de manschappen met de armen op den rug en de eene vuist in de buiging van den anderen elleboog te laten loopen.

regel te lang met één, — gewoonlijk den slechtsten —, terwijl de overigen nog steeds hun natuurlijken gang volgen en dus niet geoefend worden. Men mist nu wel het voordeel der andere — gymnastische — oefeningswijze, dat men door het natuurlijk laten loopen vooral in de eerste dagen eene gewenschte afwisseling in de voortdurende gymnastische oefeningen brengt, doch aan dit bezwaar kan tegemoet gekomen worden, door den recruten nu en dan een oogenblik rust en daardoor gelegenheid te geven, om mogelijke stijfheid weg te nemen.

De kolonel PRINS was als kapitein, zooals men weet, van eene andere meening. In de bekende brochure „De opleiding der compagnie” beveelt die schrijver naar Duitsch voorbeeld van den aanvang af de methode van het vierkant aan. Als men onze toekomstige miliciens door de straten ziet slenteren, zal allicht twijfel bij ons opkomen, of een tempo van 120 pas in de minuut de natuurlijke gang voor hen is, zooals op blz. 63 der brochure aangegeven wordt. Doch ook uit een ander oogpunt is die methode niet geheel dezelfde als die, welke in onze Handleiding bij het gaan en loopen voorgeschreven is. De door kapitein PRINS bedoelde oefeningswijze beoogt slechts het *waarnemen* door den onderwijzer van „de bij elk te voorschijn tredende fouten”, om ze later bij het beoefenen van den reglementairen pas „den man voor te houden” (dezelfde bladzijde). Daar de laatstbedoelde exercitie volgens den Schr. eerst in de 4^e week begint, laat men een geruimen tijd ongebruikt tot het afleeren van fouten; en dat wij bij ons vooral tegenwoordig uiterst zuinig moeten zijn op den voor oefening bestemden tijd, zal hier wel niet nader uiteengezet behoeven te worden. De kapitein PRINS is overtuigd, door zijne methode „een schoonen ruimen pas” te krijgen, en haalt ten bewijze daarvan een stuk uit de „Militärische Briefe” aan, waarin HOHENLOHE verhaalt, bij ééne compagnie passen van 1 Meter verkregen te hebben, d. i. 20 cM. meer dan het Duitsche voorschrift aangeeft. Mijns inziens zou bij ons op een dergelijken van het reglement afwijkenden pas daarentegen slechts de qualificatie passen: te groot en daarom leelijk!

Hoe het eerste onderricht ook geregeld wordt, het resultaat moet hetzelfde zijn, en wel: de pas voorwaarts, zooals die in het hoofdstuk der exercitiën van de Recrutenschool wordt voorgeschreven. Zooals deze (de gewone pas) echter dikwijls reeds tijdens en altijd na den recruitentijd door onze infanterie gemaakt wordt, zouden wij eigenlijk tot het besluit moeten komen, dat elke tot dusverre gevolgde methode nog niet de ware is. Immers, noch bij het marcheeren door de straten, noch op het exercitieterrein, nog veel minder bij kleinere of grootere marschen, ja zelfs niet eens bij het defileeren, zien wij zoowel de „gestrekte knie” en den „met de punt een weinig naar beneden en naar buiten gekeerden” voet, als het gelijktijdig „plat en zonder stampen neerzetten” van den voorsten voet en oplichten van den achtersten hiel.

Wij weten echter allen wel, dat dit niet aan de opleiding geweten mag worden, doch dat deze bepaling, die trouwens bij andere legers niet zóó is voorgeschreven, eenvoudig onuitvoerbaar is. Wij kunnen in

dienst misschien — en dan nog alleen, als ons ten minste de tijd voor oefening gelaten wordt — een slordigen pas iets verbeteren, doch te vergen, dat iemand, die 18 jaar lang met min of meer gebogen knieën geloopt heeft, die op eens zal gaan strekken en dat nog wel gedurende de weinige maanden, waarin hij meer te loopen en daarbij te dragen heeft dan anders misschien in evenveel jaren, dat vermag de strengste tucht niet; dat leeren wij — laat ons het eerlijk bekennen — ook niet door ons voorbeeld. Zeer zeker, zoo'n pas zouden wij eerst met recht een schoonen mogen noemen, en daarom zou ik dien ook gaarne behouden, om toe te passen, als de bedoeling van het marcheeren is, iets schoons te laten zien, m. a. w. bij parades en meer bepaald bij het defileeren, of als het aannemen eener flinke houding een militaire wenschelijkheid is, zooals bij het voorbijgaan van meerderen, gewapende troepen en wachten. Wat zou het oog — zelfs van den minst bevoegden beoordeelaar, wiens meening nochtans dikwijls zooveel waarde heeft — aangenaam aangedaan worden, wanneer den soldaat (in de ruimste beteekenis, die men aan het woord hechten kan) geleerd werd, op commando — bij het defileeren b.v. op dat van „hoofd rechts: een” — de knieën te strekken en de voeten in behoorlijke houding plat neer te zetten. Zoo'n pas zou eene uiting van de grootste militaire deugd — strenge discipline — zijn, en daarom zou ik dien ook willen bewaren, doch naast een anderen, die nu ondanks het reglement toch in de practijk bestaat en ook onmisbaar is bij het afleggen van groote afstanden.

De bedoeling, die men gehad heeft met het voorschrijven van de houding der verschillende lichaamsdeelen bij het marcheeren, van het hoofd af tot den hiel toe, is waarschijnlijk hoofdzakelijk, daarbij eene nette houding te bevorderen. Het hierboven behandelde zondigen daartegen schaadt de marschvaardigheid, waarop het voor de infanterie aankomt, dan ook slechts weinig. Geheel anders is het echter met de lengte en de tijdmaat van de verschillende passen, welke juiste vaststelling en stipte opvolging hoofdvorwaarden zijn voor de bruikbaarheid te velde van dat wapen. Een ernstig feit is het dan ook naar mijne meening, dat de ondervinding ons leert, dat ook op dit gebied vele en groote fouten gemaakt worden; en dat zullen allen toch wel met mij eens zijn, die zich nu en dan de moeite geven de lengte en snelheid van den pas bij hunne minderen na te gaan.

Het hierboven besproken bezwaar, om menschen, die loopen kunnen, gedurende hun diensttijd te leeren marcheeren, betreft in hooge mate de noodzakelijkheid om den pas zóó te maken, dat hij de juiste centimetermaat heeft, en dat in de minuut precies het voorgeschreven aantal gemaakt wordt. Daar marcheeren de geheel eenige oefening is, die onwillekeurig en uit den aard der zaak dagelijks gehouden of toegepast wordt, zoo lijkt het mij toch niet onmogelijk toe, deze beide zaken den soldaat in te prenten. Daartoe moet echter aan één voorwaarde voldaan worden, n.l. dat hij steeds ook den reglementairen pas door anderen ziet uitvoeren; dit geldt hoofdzakelijk het kader.

Men kan echter dagelijks opmerken, dat onze onderofficieren en korporaals over het algemeen geen vasten pas hebben, noch wat snelheid noch wat lengte betreft. De vrijwel algemeene fout — ik kan natuurlijk bij ondervinding hoofdzakelijk oordeelen over het korps, waarbij ik de eer heb te dienen, doch vernam dat zich bij andere regimenten hetzelfde verschijnsel voordoet — is, dat de lengte van de verschillende passen veel te groot, de snelheid van den gewonen en den versnelden pas, als deze niet door trom, hoorn of muziek geregeld worden, te gering en bij den looppas weer aanmerkelijk te groot is. Indien wij het marcheeren der guides, zonder dat dit door hen bemerkt wordt, controleeren, dan zien wij, dat zelden een kleinere, in den regel zelfs een veel grootere pas dan van 80 cM. gemaakt wordt. Men zal die fout misschien geen groot bezwaar achten, omdat zij zoo algemeen is, waardoor zij geen ander gevolg heeft, dan dat in denzelfden tijd een grootere afstand afgelegd wordt. In de eerste plaats echter noemde ik haar *vrijwel* algemeen, waaruit volgt, dat er nog altijd eenigen zijn zullen, die opzettelijk of toevallig de voeten juist 75 cM. verplaatsen, en zoolang dezulken er zijn, doet zich bij het gezamenlijk marcheeren het helaas bekende nadeel van verschillende paslengten duchtig voelen, en in de tweede plaats schrijft een reglement nu eenmaal iets voor, omdat het zóó en niet omdat het anders gedaan zal worden, ook al achten sommigen dit laatste wenschelijk.

Hoe kunnen wij de juiste paslengte bij ons kader er in krijgen en houden? Vooreerst door ons voorbeeld en verder door eene aanhoudende beoefening. Er wordt — jammer genoeg niet altijd ten onrechte — zoo veel geklaagd over den aard en het nuttelooze onzer winteroefeningen, zooals deze tot dusverre gehouden werden. Naar mijne meening zou men den eerste veel kunnen verbeteren en het laatste aanmerkelijk verminderen door telkens, doch niet te lang achtereen, het maken van den reglementairen pas te laten beoefenen. Het moet eene vaste gewoonte, ja een tweede natuur bij ons, het kader en de minderen worden, om, met welken pas wij ook marcheeren, dien altijd van de voorgeschreven lengte te maken. Bij de meeste garnizoenen zijn wel wegen te vinden met kilometer- en zelfs met hectometerpalen, die eene dergelijke oefening vergemakkelijken, en waar deze mankeeren, zijn er toch genoeg wegen en exercitieterreinen, waarop met behulp van het meetkoord nauwkeurig afstanden uitgezet kunnen worden, terwijl het voorts aanbeveling verdient, op de gewoonlijk afgelegd wordende wegen (b.v. naar het schieten naar het exercitieterrein) de lengte van verschillende stukken op te meten, opdat te allen tijde het maken van den pas van de juiste lengte nagegaan en beoefend kunne worden.

Wat het tempo van den pas betreft, is het m.i. eveneens van groot gewicht, dit den infanterist voortdurend vast in te prenten, en zulks schijnt mij minder moeilijk toe, dan bij hem het juiste begrip van de nauwkeurige lengte van elke schrede te doen wortelschieten. De machtigste factor hierbij is de muziek — zóó ruim opgevat, dat wij de vaak valsche

tonen van onze signaalhoorns en het geroffel der trommen met hare voortdurende aanslagen op de deugdelijkheid van ons trommelvlies hier nochtans ook onder rekenen. Daarom kan ter wille der verhooging van de militaire waarde onzer infanterie niet genoeg de hand gehouden worden aan deugdelijke oefening onder strenge leiding van muziekkorpsen, tamboers en hoornblazers. Als alle marschen strikt in een vast en juist tempo gespeeld worden, ook al wordt er niet op gemarcheerd, dan nemen de soldaten die maat over, als zij de wijs nazingen, ten bewijze dat zij haar in zich opgenomen hebben. Als trommen en hoorns zwijgen, nemen aanvoerders en onderwijzers die taak over. Zóó hooren de recruten steeds dezelfde cadence en kan deze later ook van hen geëischt worden. Ook hieromtrent is voor het kader eene groote geoefendheid, die 's winters aangekweekt kan worden, noodzakelijk. Bij de algemeene bepalingen der gymnastische oefeningen staat zoowel in de Handleiding als in de Recrutenschool, dat de onderwijzer, zoodra de leerlingen de verschillende bewegingen eener oefening kennen, ze laat herhalen in tijdmaat, waarachter tusschen haakjes staat: „bij voorkeur in de tijdmaat van den gewonen pas”. Wenschelijk ware het m.i. geweest, die voorkeur door eene verplichting te vervangen, dan hooren zij reeds aanstonds hoe dat tempo is. Wanneer bij iederen marsch, bij dien naar de keuken om het eten te halen, evengoed als bij dien naar het oefeningsterrein, steeds dezelfde snelheid verlangd wordt, dan leert de infanterist van den eersten dag af dat tempo als „het militaire” kennen.

Het Engelsche leger kan ditmaal bij uitzondering eens ten voorbeeld strekken: daar is voorgeschreven, dat men den reeruit eerst naar het tempo laat luisteren en dan er op marcheerén, terwijl eindelijk het gebruik van een nauwkeurig geregelden slinger aanbevolen wordt ter controleering van de snelheid bij de beoefening der passen.

Waar ik hierboven uit ondervinding meende te moeten verklaren, dat de voorgeschreven lengte en snelheid van de verschillende passen door onze infanterie over het algemeen niet nagekomen worden, zocht ik de schuld hiervan bij de weinige aandacht, die door sommigen aan de beoefening daarvan besteed wordt. Zoolang men niet de zekerheid heeft, dat kader en zoogenaamd geoefende manschappen, die als guide optreden of wel ten voorbeeld moeten strekken bij de recruten-exercitiën, den pas steeds van de voorgeschreven lengte maken, verdient het aanbeveling, op de exercitieplaats afstanden uit te zetten van 60 M., die met 80 passen van 75 cM., of 75 passen van 80 cM. doorloopen moeten worden, terwijl met den secondenwijzer de snelheid nagegaan wordt. Ook dit aangeven van juiste afstanden op het terrein is in het Engelsche reglement voorgeschreven.

Een andere zaak is het, of de in ons reglement aangegeven lengte en snelheid der drie passen als de meest gewenschte moeten worden beschouwd. Vergelijken wij daartoe eerst onzen gewonen, versnelden en looppas met die van andere Europeesche legers, waartoe het vol-

gende staatje diene, waarin ik volledigheidshalve ook de beide vluggere passen opnam, ofschoon ik in het voorgaande nog alleen den gewonen pas besprak.

	GEWONE PAS.		VERSNELDE PAS.		LOOPPAS.		TOELICHTINGEN.
	Snelheid in de minuut.	Lengte in cM.	Snelheid in de minuut.	Lengte in cM.	Snelheid in de minuut.	Lengte in cM.	
Nederland...	115	75	130	75	165	80	
Ned.-Indië...	115	65	130	65	165	75	
	(Gewönl. Marsch.)		(Sturmarsch.)		(Laufschritt.)		
Duitschland.	114	80	120	80	165 à 170	100	Zowel de „gewöhnliche Marsch“ als de „Laufschritt“ kunnen sneller gemaakt worden.
	(Pas accéléré.)		(Pas de charge.)		(Pas gymnastique.)		
Frankrijk...	120	75	140	75	170	80	De „pas de charge“ zal dikwijls zoo snel mogelijk gemaakt worden; de snelheid van den „pas gymnastique“ kan tot 180 uitgebreid worden. Bij den „pas de route“ zijn geen bepaalde lengte en snelheid voorgeschreven.
	(Sag.)				(Bjeg.)		
Rusland	118 à 122	71 à 98			170 à 180, tot 106.6		Bij den aanval wordt de snelheid van den „sag“ tot 130 uitgebreid.
	(Passo.)				(Passo di corsa.)		
Italië ^(inf....) ^(bersagl.)	120	75			170	90	
	140	86			180	100	De „corsa veloce“ is zoo snel mogelijk.
	(Schritt.)		(Schnellschritt.)		(Laufschritt.)		
Oostenrijk ..	115	75	125	75	160	90	
	(Pas ordinaire.)				(Pas gymnastique.)		
België	120	75			165	84	Bij den „pas de route“ zijn geen bepaalde lengte en snelheid voorgeschreven.
	(Pas de manoeuvre.)				(Pas gymnastique.)		
Zwitserland.	115	80			160	80	Van beide passen kan het tempo vertraagd of versneld worden.
	(Slow march.)		(Quick march.)		(Double march.)		
Engeland....	75	76	120	76	165	84	Bij „stepping out“ wordt de pas 84 cM., bij „stepping short“ 53 cM., terwijl het tempo onveranderd blijft.

Indië buiten beschouwing latende, zien wij uit bovenstaande getallen, dat — behalve in Rusland, waar voor de lengte van den gewonen pas grenzen aangegeven zijn, waarvan de kleinste 71 cM. bedraagt — in geen enkel land de verschillende passen kleiner zijn dan bij ons; in Duitschland, Rusland, bij de bersaglieri in Italië en in Zwitserland zijn zij — en in de eerstgenoemde drie legers is vooral de looppas — zelfs aanmerkelijk grooter. Behalve in Engeland (althans wat de „slow march” betreft, die echter gewoonlijk niet toegepast wordt), Duitschland, Oostenrijk en Zwitserland is de snelheid van den gewonen pas in alle legers grooter dan bij ons; die van den Franschen „pas de charge” en den „passo” der bersaglieri zijn de eenige, die het tempo van onzen versnelden pas overtreffen, de „Sturmmarsch”, „Schnellschritt” en „quick march” blijven er weer onder; met den looppas kunnen de Franschen en Russen en moeten de bersaglieri 15 pas in de minuut meer maken dan wij.

Wat de snelheid betreft, geloof ik niet, dat voor onze reglementaire bepalingen wijzigingen wenschelijk of noodzakelijk zijn; daarentegen meen ik te mogen zeggen, dat de lengte niet onverbeterlijk genoemd kan worden. Deze laatste wordt door twee factoren beheerscht: de lengte van den man en de snelheid van beweging. De minimum lengte van den infanterist bedraagt 1.55 M., voor jongelingen beneden den leeftijd van 18 jaar zelfs 1.48 M., terwijl daarentegen bij het Regiment Grenadiers en Jagers telken jare bij eene bepaalde compagnie miliciens ingedeeld worden, die minder dan 1 dM. onder de 2 M. blijven. Met het oog daarop schijnt mij de vraag gewettigd, of het niet wenschelijk is, grenzen aan te geven voor de lengte, zooals in Rusland bij den gewonen pas geschiedt. Het ligt toch voor de hand, dat een gemakkelijke pas voor iemand van bepaalde lengte zeer lastig zal zijn voor een ander, die nagenoeg een halven meter in lengte met hem verschilt.

Bij het bovengenoemde regiment, waarbij de langste infanteristen zijn, zou men misschien den gewonen pas bij voorkeur 85 cM. lang willen maken, bij het Instructie-Bataillon zal men vermoedelijk de lengte van 75 cM. nooit overschrijden; welk bezwaar kan het nu hebben in het reglement een pas van 75 à 85 cM. voor te schrijven, met dien verstande natuurlijk, dat b.v. per regiment één bepaalde paslengte moet voorkomen? Mij werd vroeger reeds hierop geantwoord, dat deze maatregel bij het gezamenlijk optreden eener divisie zou blijken verkeerd te zijn. De vraag komt mij echter gewettigd voor: wanneer bij ons eene divisie een gezamenlijken marsch langs één zelfden weg verricht. In vreedstijd — zelfs bij manoeuvres — hoogst zelden; en zouden die enkele maal infanterieregimenten, welke paslengte toch nooit zoo heel veel uiteenloopen zal, met inachtneming der voorgescreven afstanden tusschen de verschillende afdeelingen, niet achter elkaar kunnen marcheeren, wat in sommige omstandigheden zelfs met bereden en onbereden wapens het geval kan zijn? Bovendien vergete men niet, dat het voorschrift op den velddienst bepaalt, dat de colonne-

commandant belast is met de regeling van het marschtempo, en dat van de daaromtrent gegeven voorschriften mag worden afgeweken.

Ik verwacht de tegenwerping, dat in andere legers wel een even groot verschil in lengte tusschen de soldaten zal bestaan, en men daar, uitgezonderd in Rusland, toch ook niet slechts de grenzen van de paslengte aangeeft, terwijl evenmin wijzigingen in den menschelijken lichaamsbouw hebben plaats gehad, die thans eene vergrooting van den pas noodzakelijk maken. Wat het eerste punt betreft, meen ik te kunnen volstaan met de opmerking, dat het navolgen van andere legers vooral dan afkeurenswaardig is, wanneer de ondervinding, zooals in dit geval, er mede in strijd is, terwijl ik naar aanleiding van de andere bedenking als mijn oordeel durf uit te spreken, dat er wel degelijk omstandigheden kunnen zijn, die het voorschrijven van een ruimeren pas wenschelijk maken, zonder dat deze de menschelijke gedaante betreffen. Hoe kan men anders het feit verklaren, dat 20 jaar geleden in Frankrijk, Rusland, Duitschland en Oostenrijk de gewone pas een lengte had respectievelijk van 65, 71, 75,3 en 71 cM., terwijl deze nu 75, 71 à 98, 80 en 75 cM. bedragen, dan door erkenning van het feit, dat kleeding, uitrusting, bewapening, fysieke ontwikkeling (misschien als gevolg van toenemend gymnastisch onderwijs) hierop invloed oefenen?

Wat het verband tusschen snelheid en lengte van den pas betreft, mag het toch van algemeene bekendheid geacht worden, dat met het toenemen van de eerste ook de laatste grooter wordt. Toch wordt hiervan in geen enkel leger gebruik gemaakt bij het aangeven van de lengte van den versnelden pas, die overal gelijk staat met die van den gewonen. Indien men dan al mij niet mocht toegeven, dat eene vergrooting van de laatste gewenscht is, dan zou het m.i. in elk geval toch wel raadzaam zijn, den versnelden pas b.v. 5 cM. langer te maken, zooals vroeger in België voorgeschreven was.

De beoefening van den versnelden- en looppas is in ons leger meer op den voorgrond getreden, sinds in de Recrutenschool een „voorbeeld van een aanvankelijke training” is opgenomen. Het wil mij voorkomen, dat niet bij iedereen het juiste begrip bestaat omtrent de bedoeling en het nut dier passen. Zeer zeker toch dienen zij niet om de marsch-snelheid der infanterie op den langen weg te verhoogen; daarvoor bestaat een te ongunstige verhouding tusschen de vermoeyenis, die zij te weeg brengen en de geringe winst aan tijd en afgelegden weg, die er door verkregen wordt. De versnelde- en looppas vinden hunne toepassing op het gevechtsveld, niet op den weg daarheen. Het vooruitgaan van tirailleurlinie en ondersteuningstroepen en het oprukken van reserves zal, ter vermindering van verliezen door het vijandelijk vuur, zoo snel mogelijk moeten plaats hebben; de aanval zal achtereenvolgens in versnelden- en looppas geschieden, terwijl op het laatste oogenblik zelfs de snelloop wordt aangenomen; bij de vervolging, zoowel bij het vervullen van eene actieve als van eene passieve rol, zal het op groote snelheid aankomen. In al die gevallen moeten de manschappen nog de volle be-

schikking over hunne krachten hebben en met kalmte aan het vuur kunnen deelnemen. Mij dunkt, dat het vorenstaande een afdoend bewijs is voor de noodzakelijkheid van eene geregelde, stelselmatige beoefening dier beide passen gedurende den recruitentijd met voortdurende onderhouding van het geleerde gedurende den geheelen dienstdiensttijd en tijdens de herhalingsoefeningen. Zijn deze oefeningen dus van groot belang ter verhooging der gevechtswaarde van de infanterie, evenzeer komen zij als een uitstekende longengymnastiek aan het volhardingsvermogen — o.a. bij het marcheeren, ten goede. Voorbeelden omtrent in dit opzicht verkregen resultaten — zoowel in als buiten het militaire — liggen voor het grijpen en kan men o.a. lezen in een opstel in het Militair Blad van 30 Maart 1893.

Indien men een oogenblik de bijkomende, meerendeels gezondheids-, bepalingen buiten beschouwing laat, die het trainen der recruten belemmeren en dikwijls beletten, dan ontleen ik al weder aan de onderzinking, door mij opgedaan, het recht, om, in afwijking van hetgeen menigmaal door anderen verklaard wordt, als mijne meening uit te spreken, dat het bedoelde voorbeeld zonder eenig bezwaar opgevolgd kan worden, *mits men slechts uiterst streng de hand houdt aan de reglementaire lengte en snelheid der verschillende passen*, waartoe voortdurend iemand — liefst niet de onderwijzer, die zijn aandacht uitsluitend aan zijne klasse recruten moet wijden — met gebruikmaking van de hierboven aangegeven hulpmiddelen (uitgezette afstanden van 60 M. en secondenwijzer) de nakoming van het daaromtrent voorgeschrevene controleert. Doet men dit niet, dan zal men menigmaal en vooral bij onvoldoend geoefend kader per minuut meer dan 200 passen van 1 meter in den looppas zien afleggen; dan raakt de troep buiten adem en wordt hij oververmoeid, waar in het andere geval geen sprake van behoeft te zijn. Men beschouwt den militairen looppas in den regel als den zoogenaamden sukkeldraf, terwijl hij in werkelijkheid er slechts op gelijkert. De snelheid van den looppas is overal, zelfs ook nog in Frankrijk en Rusland, kleiner dan, zijn lengte alleen in Duitschland en Rusland en misschien ook in Oostenrijk even groot, als men uit zichzelf geneigd is dien te maken in den natuurlijken gang. Ik acht die geringe lengte en snelheid een groot voordeel als middel bij de training, doch daarentegen een niet onbeduidend nadeel bij de toepassing van den looppas op het gevechtsveld. Nog noodzakelijker dan bij de lengte van den gewonen pas is het naar mijne meening, dat bij den versnelden pas en vooral bij den looppas grenzen voor de snelheid en de lengte worden aangegeven, zooals ten opzichte van het tempo in de grootste drie Europeesche legers plaats heeft en vroeger ook bij ons bepaald was. Immers, na het einde van de 10^e week der aanvankelijke training verkrijgen wij als resultaat, dat gemiddeld per minuut 105 M. afgelegd wordt, terwijl uitsluitend met den gewonen pas in dienzelfden tijd ruim 86 M. doorloopen zou zijn. Dat met den looppas behaalde voordeel is toch, dunkt mij, te gering om daarmee de training te staken,

vooral als men dit vergelijkt met een voorschrift van het Fransche leger, volgens hetwelk zelfs eene kleine colonne over een goeden weg 100 M. per minuut moet kunnen afleggen, waarbij dan niet eens gebruik gemaakt wordt van den looppas. Wel moet bij ons, nadat de training met vrucht doorloopen is, tot die van het snelloopen worden overgegaan, doch daar tusschen in behoort nog een andere looppas, en wel die, welke toestaat een terreinstrook zóó vlug te doorloopen, dat de verliezen zoo gering mogelijk zijn, en daarentegen de vuurvaardigheid onmiddellijk daarna nog op haar grootst blijkt te zijn. Dat zou men toch niet kunnen zeggen van dien, welke bij ons voorgeschreven is, en die slechts toestaat 132 M. in de minuut af te leggen tegen 170 in Duitschland en 192 in Rusland, zoodat bij het sprongsgewijze voorwaarts gaan met afdeelingen, deze bij ons bijna $1\frac{1}{2}$ maal zoo lang aan het vijandelijk vuur blootgesteld zijn als in laatstgenoemd rijk. Gelukkig dan ook dat het bedoelde staatje slechts een *voorbeeld* en dan nog wel van een *aanvankelijke* training is, zoodat niets ons behoeft te weerhouden, om, zoodra wij de recruten zoo ver geoefend hebben, dat zij van de 19 minuten 12 in den looppas kunnen doen met eene snelheid van 165 pas en een lengte van 80 cM. en daarna nog gevechtsvaardig zijn, hen tot dezelfde resultaten te brengen met een grooteren en vluggeren pas.... altijd maar weer, indien men ons den noodigen tijd voor goede oefening laat. Schijnen algemeen de geneeskundige bepalingen bij het boven besproken voorbeeld meer belemmerend voor de oefening dan bevorderlijk voor de gezondheid te zijn, aan de andere zijde moet de leider van de training — vooral bij de door mij aanbevolen voortzetting — diep doordrongen zijn van de noodzakelijkheid, om overspanning te voorkomen, waartoe de lezing en overweging van enkele gedeelten van een desbetreffend artikel in het Militair Blad N°. 38 en 39 van het vorige jaar mij aanbevelenswaardig voorkomen.

(Wordt vervolgd.)

Nieuw model Lastsleper.

(Met figuren op Plaat IV.)

De lastsleper, welke door de Vesting-Artillerie wordt gebruikt, kan geen doelmatig werktuig genoemd worden. Voor de bediening worden vele manschappen, n.l. één onderofficier of korporaal en acht, man vereischt; terwijl het aanslaan van kanonnen betrekkelijk veel tijd, n.l. 10 à 15 minuten, kost. Bovendien is het werktuig zeer lang en kunnen alle kanonnen niet op dezelfde wijze worden aangeslagen.

Het bovenstaande, in verband met de omstandigheid dat er nog lastslepers moeten worden aangemaakt, bracht mij er toe eene andere constructie voor het werktuig samen te stellen.

Bij deze constructie (Zie fig. 1, 2 en 3) is er naar gestreefd het werktuig doelmatig, doch tevens niet te samengesteld te maken. Verder is aangenomen, dat het windwerk zelfremmend moet zijn en werd getracht aan het werktuig geen grootere lengte te geven, dan noodig is.

Het werktuig bestaat uit: de as (*a*) met raden, twee boomen (*b*), het kruis (*c*), de schroef (*d*), de raden (*e* en *f*) en het handwiel (*g*).

Het aanbrengen van twee boomen en het kruis maakt, dat men aan de boomen in horizontale richting eene geringe afmeting geven kan. De schroef (*d*) is van een spiesleuf en twee schroefdraden met eene helling van $\pm 14^\circ$ voorzien.

De as (*a*) heeft een gat met spie voor de schroef (*d*). De naaf van het rad (*e*) dient tevens als moer. Twee man kunnen met behulp van het handwiel (*g*), de raden (*e* en *f*), de schroef (*d*) en de lussen (*h*) van staaldraadtouw een kanon van ± 3000 KG. opwinden. Na het opwinden wordt het kanon met behulp van eene handspaak, welke in de monding wordt aangebracht, gedompt en het achterstuk met een naaigaren aan de ringen (*m*) bevestigd. De tijd voor het aanslaan van een kanon door één korporaal en twee man wordt op maximum 5 minuten getaxeerd. Het arbeidsvermogen, hetwelk bij het bovengenoemde windwerk door wrijving verloren gaat, is ongeveer even groot, als bij een windwerk met eene rol, welke door eene wormschroef met wormrad in beweging wordt gebracht. ¹⁾ Hierbij is aangenomen, dat in beide gevallen het windwerk zelfremmend moet zijn. Het gewicht van het werktuig wordt op ± 850 KG. getaxeerd.

Indien het werktuig alleen voor het vervoer van kanonnen bestemd

¹⁾ Opm. Zie fig. 1_a, 2_a en 3_a.

was, zou het gedeelte $x y$ kunnen vervallen. M. i. moet men den lastsleper evenwel meer als een algemeen vervoermiddel blijven beschouwen. Zoo zal het b.v. in oorlogstijd kunnen voorkomen, dat men het hout, hetwelk bij opruimingen vrij komt, naar de stelling wenscht te vervoeren. In verband hiermede kan het kruis (c) tusschen de boomen worden uitgenomen. Indien men de schroeven (l) een weinig terugdraait en de raden van den voorwagen stopt, kunnen de as met raden en het windwerk naar de einden van de boomen worden verplaatst en kan het kruis weder worden aangebracht.

De afstand van de as van den lastsleper tot het gedeelte van de boomen, waarbij de letter z staat, is in dat geval ± 3 Meter geworden, zoodat voorwerpen van ± 6 Meter lengte kunnen worden vervoerd. Boomstammen, welke voor bekleedingen worden gebruikt, hebben ± 6 Meter lengte. Ten einde in alle gevallen een bepaalden druk van den lastsleper in den haak van den voorwagen te verkrijgen, is het gedeelte, waar de boomen samenkomen, zwaarder geconstrueerd, dan met het oog op de sterkte noodzakelijk was. Indien men het verplaatsen van de as van den lastsleper laat vervallen, kan dat gedeelte van het werktuig lichter geconstrueerd en dus het geheel minder zwaar worden. De constructie met 2 boomen en kruizen blijft gewenscht.

Een tweede constructie is in de figuren 1a, 2a en 3a voorgesteld. Het werktuig bestaat uit: de as (a) met raden, twee holle buizen (B) en (b), welke door het kruis (c) aan de as (a) zijn verbonden. De buis (b) kan uit de buis (B) geschoven en het werktuig ± 2 M. langer gemaakt worden. Op de as (a) is de rol (k) met de schijven (l) in de steunen (f) draaibaar bevestigd. Aan den omtrek van de beide schijven (l) van de rol (k) zijn staaldraadtouwen vastgemaakt. Deze touwen loopen ook over de schijven (l), welke op de staaf (m) draaibaar bevestigd en ten slotte bij p aan het kruis (c) verbonden zijn. Het kanon hangt met twee naaigarens en twee beugels (g) met ringen aan de staaf (m). Twee man kunnen met behulp van den zwengel (h), de as (g), de worm (e), het wormrad (d), de as (k), de schijven (l), het staaldraadtouw, de staaf (m) en de naaigarens een kanon van ± 3000 KG. opwinden. Het gewicht van het werktuig wordt op ± 760 KG. getaxeerd, zoodat deze constructie lichter is, dan de eerste.¹⁾ Overigens voldoet het werktuig aan dezelfde eischen, als het eerste; doch met dit verschil, dat het opwinden vlugger gaat, omdat de manschappen de handen niet behoeven te verplaatsen. De voordeelen van deze constructies boven de bestaande zijn:

- 1°. Op forten, exercitiebatterijen en in werkplaatsen kunnen de kanonnen door één of twee parkknechts of werklieden aan een korporaal met een lastsleper met voorwagen en bespanning worden afgegeven. Het opwinden kan, behalve bij het kanon van 15 cM. L_{24} , zelfs door één man geschieden.

¹⁾ Het gewicht van de tweede constructie kan nog verminderd worden, door gebruik te maken van eene ronde, holle as.

- 2°. Bij het vervoer van kanonnen is de afstand van de as van den voorwagen tot de as van den lastsleper 2 Meter korter, zoodat kortere wendingen kunnen worden gemaakt en het afleggen van den lastsleper bij het vervoer minder zal voorkomen.
- 3°. Alle kanonnen kunnen op dezelfde wijze worden aangeslagen; terwijl de voorwagen steeds met den lastsleper verbonden blijft.
- 4°. Het windwerk is zelfremmend, d. w. z. zoowel bij het opwinden als bij het afwinden wordt automatisch geremd.

Ten einde de constructies te kunnen beoordeelen is door mij nagegaan, welke typen men in Duitschland en Frankrijk bezigt. In Fransche en Duitsche reglementen en handboeken van betrekkelijk jongen datum vond ik het volgende:

Ten eerste de Fransche lastsleper (Zie fig. 4, 5 en 6).

Op de tangarmen is het windas in twee draagstukken draaibaar bevestigd. Het windas heeft twee getande raderen, waarin de klauwen van de steunen voor de hefboomen grijpen. Ten einde het windas te draaien, plaatst men in elken steun een hefboom en wordt aan elken hefboom door twee man gewerkt. De klauwen zijn draaibaar aan de steunen verbonden en eindigen in vingers, welke men met de hand buiten werking kan stellen. Op het windas zit in het midden een palrad, waarop een pal werkt. Is de last aangeslagen, dan kan men met behulp van eene pin den pal vastzetten. De ketting tot windas dient om den last op te hangen met behulp van twee dwarshaken, welke draaibaar aan een dwarsstuk zijn bevestigd. De dwarshaken worden gehaakt in de oogen, welke door samenvoeging van de einden van een naaigaren zijn verkregen. Deze oogen worden tevens om de tappen van het kanon gebracht. Nadat het kanon is opgewonden, wordt de monding gedompt en de kulas aangeslagen. De middellijn der raden = 2.03 M. Het gewicht van den lastsleper = 829 KG. Het aanslaan van een kanon wordt door een korporaal en vier man in 5 à 10 minuten verricht. Het werktuig werkt alzoo gunstiger, dan het bij ons in gebruik zijnde; het vereischt evenwel tweemaal zooveel manschappen als de in fig. 1 en 1_a voorgestelde constructies. Bovendien moet men m.i., met het oog op de veiligheid, aan een zelfremmend windwerk de voorkeur geven boven een windwerk met pal, niettegenstaande er meer arbeid door wrijving verloren gaat. Dit is vooral van toepassing, wanneer men den last, zooals in dit geval, slechts ± 2 dM. heffen wil.

Ten tweede de Duitsche lastsleper (Zie fig. 7).

Deze lastsleper dient voor het vervoer van kanonnen en lasten van 3000 KG. Voor de bediening worden 8 à 12 man vereischt. De lastsleper bestaat uit:

- a. De naar boven gebogen ijzeren as.
- b. Twee houten raden, middellijn ± 1.50 M.
- c. Twee draaghaken, welke van boven van een bout voor het hefboomijzer zijn voorzien.
- d. Twee ijzeren tangarmen en een houten disselboom.

- e. Twee houten hefboomen met een hefboomijzer, hetwelk voorzien is van twee hefboomhaken en twee tappannen, welke op de bouten van de draaghaken passen.
- f. Een draagbeugel, bestaande uit drie deelen. De buitenste deelen zijn van haken voorzien.
- g. Twee áchterdraagkettingen. Gerekend van de voor het inhaken in den draagbeugel bestemde middelste ringvormige schakel, is het korte deel van de ketting bestemd voor het inhaken in den draaghaak en het langere gedeelte voor het inhaken in den hefboomhaak.
- h. Een vóórdráagketting en twee kettingen om het draaien van het kanon bij het vervoer tegen te gaan. Deze laatste kettingen worden om de tappen geslagen en aan de tangarmen bevestigd.

Het gewicht van den lastsleper bedraagt 804 KG. Het kanon wordt met behulp van de hefboomen, het hefboomijzer en de langere gedeelten van de áchterdraagkettingen aan de hefboomhaken gelicht en in de kortere gedeelten, welke in de draaghaken worden gehaakt, gestreken. Daarna wordt het mondstuk aangeslagen en de disselboom opgelegd. Uit het benoodigde aantal manschappen blijkt reeds, dat het werktuig nog ongunstiger werkt, dan de bij ons in gebruik zijnde lastsleper.

Bovendien heeft men in Duitschland lastslepers, welke voor lasten van 2500—6000 KG. bestemd zijn. Deze lastslepers zijn op overeenkomstige wijze ingericht, met uitzondering van de raden, welke 2 M. hoog zijn.

Het is duidelijk, dat men voor een ondergeschikt werktuig, als de lastsleper, niet veel geld voor aanmaak beschikbaar kan stellen en dat er andere zaken zijn, die voorgaan. Intusschen zouden de nieuw aan te maken lastslepers volgens een nieuw model kunnen worden vervaardigd; terwijl men op dit oogenblik nog lastslepers volgens het oude model aanmaakt. Verder zou nog overwogen kunnen worden in hoe verre het gewenscht is de bestaande lastslepers te wijzigen.

Indien het bovenstaande er toe bijdraagt, dat de Vesting-Artillerie in plaats van den bestaanden lastsleper, in het dagelijksch leven ook wel „Malle Jan” genaamd, een meer practisch werktuig verkrijgt, dan is het doel, waarmede het bovenstaande geschreven werd, bereikt.

Hönig's Volkskrieg an der Loire.

Onder de schrijvers van den lateren tijd op krijgsgeschiedkundig gebied, neemt zeer zeker FRITZ HÖNIG een der eerste plaatsen in. In zijn werk: „Untersuchungen über die Taktik der Zukunft” plaatst hij voorin de volgende zinsnede:

„Die vervollkommneten Schuszwaffen haben die Truppenführung im Kampf nicht nur verändert, sondern auch eingeschränkt und erschwert. Will ein Heer nicht auf den Sieg verzichten, so musz die Taktik psychologischer werden.”

De beteekenis van deze woorden is duidelijk. Werd b.v. in den tijd van Frederik den Groote de aanvallende troep geheel gesloten (soms zelfs in Paradeschritt), geheel geëncadreerd en onder de onmiddellijke leiding van de commandanten tot vlak in 's vijands nabijheid gebracht, zoodat de persoonlijke invloed der chefs zich tot op het allerlaatste oogenblik kon doen gelden, al vrij spoedig daarna dringt de verbetering der vuurwapenen deze paradetactiek terug. In dien tijd waren bij de lagere officieren en bij den troep karaktereigenschappen als initiatief, eigen oordeel, moed der verantwoordelijkheid, eigenschappen, die men liever niet zag dan wel, omdat zij in die groote, als 't ware automatische, menschelijke schietmachines geheel overbodig waren. Later echter, toen de toenemende vuuruitwerking tot eerdere oplossing dwong, waardoor natuurlijk de leiding, het ingrijpen en de persoonlijke invloed der chefs zeer moesten verminderen, kwam men tot het inzicht dat bovenbedoelde karaktereigenschappen deugden zijn, die men in alle rangen en graden niet genoeg kan aanmoedigen en bevorderen.

Vóór 1870 zag men dit nog niet voldoende in, eerst de practijk van dezen oorlog moest het aantoonen, dat initiatief, moed der verantwoordelijkheid, eigen oordeel, drang tot handelen, zelfs tot in de laagste rangen en graden, in vele gevallen over moeilijke oogenblikken hebben heen geholpen.

Het is stellig een der hoofdverdiensten en eene karakteristieke eigenschap van de werken van FRITZ HÖNIG, niet het minst van zijn „Volkskrieg an der Loire”, dat hij de beteekenis van het persoonlijk en van het psychologisch element in den oorlog in het volle licht weet te stellen, dat hij zoo juist den invloed van het „karakter” en dat wel in alle rangen op den gang der oorlogshandelingen schildert.

In § 3 van ons Voorschrift op den Velddienst zijn ideeën van initiatief, van persoonlijk handelen in alle rangen en graden neergelegd, maar

men beseft eerst de volle beteekenis van deze zinnen na het lezen van een werk als HÖNIG's Volkskrieg.

Zoo b.v. vinden wij in den slag bij Beaune la Rolande de typeering van een hoog moreelen moed in Hauptmann FEIGE. In den vroegen morgen van den 28sten November worden de Pruisische voorposten voor Beaune overvallen en teruggeworpen. FEIGE verzamelt zijne compagnie, hij heeft order om ten O. van Beaune bij zijn bataljon aan te sluiten. Op zijn marsch daarheen passeert hij het kerkhof en ziet daar een paar compagnieën tegen een meer dan tienmaal sterkeren vijand in gevecht. Hij begrijpt, dat als het kerkhof moet worden prijsgegeven, de vijand als een wig tusschen het III^{de} en het X^{de} korps zal dringen, waardoor dit laatste dan zou worden afgesneden en hij neemt het besluit om de verdedigers van het kerkhof met zijne compagnie te versterken. Daar komt een ordonnans hem de vernieuwde, positieve order brengen om bij zijn bataljon aan te sluiten. Een oogenblik weifelt hij — aan de eene zijde ziet hij den krijgsraad, wellicht de kogel, aan de andere zijde ziet hij het kerkhof als de sleutel der stelling —, doch hij besluit te blijven. Nog eenmaal komt dezelfde order, — nu door den Bataljons-Adjutant gebracht. Het antwoord luidt, dat hij blijven moet.

FEIGE had juist geoordeeld. Het kerkhof bleef behouden. Gedurende verscheidene uren op een kleine ruimte door 7 vijandelijke batterijen concentrisch beschoten, werd o.a. viermaal een stormaanloop van een tienmaal sterkeren vijand afgeslagen. En als een bewijs hoe krانig hier ook de Fransche jonge troepen vochten diene een gezegde van de Marquise DE BOIS THIERRY: „Toute la jeune noblesse de la Tourraine est enterrée devant Beaune” (Hier alleen vielen er 1400).

Doordien het kerkhof behouden bleef, werd zeer waarschijnlijk de slag bij Beaune gewonnen. Een bewijs hoe een persoonlijk ingrijpen — ook in lagere rangen — van gewicht kan zijn, en een prachtig voorbeeld voor de „aanbidders” van het „deksysteem”, n.l. van hen die zeggen: „als men maar precies de orders opvolgt, is men altijd gedekt”.

Zoo zien wij ook vooral in den slag bij Beaune hoe een persoonlijk handelen, het initiatief tot zelfs van onderofficieren dikwerf goed maakt en herstelt, wat door de hogere leiding — onder den drang der omstandigheden — verkeerd was aangelegd, en wij leeren daar dus alweer uit, dat initiatief, wilskracht, moed der verantwoordelijkheid, drang tot handelen in alle rangen en graden moeten worden bevorderd en aangemoedigd. In vreedestijd kunnen deze eigenschappen zeer zeker ook worden ontwikkeld, vooral bij de onderofficieren in zaken van het dagelijksch leven, van den inwendigen dienst. Het blijkt echter niet gemakkelijk te zijn om met oude systemen te breken. „Het is altijd zoo geweest”, is eene typisch-militaire phrase.

Door de lezing van den „Volkskrieg” begrijpt en gevoelt men ook nog in een ander opzicht de beteekenis van HÖNIG's uitspraak: „die Taktik musz psychologischer werden”; men leert dan inzien; dat in de toekomst

stige gevechten andere en hogere drijfveeren zullen noodig zijn, om den zeer verspreiden en spoedig voor een groot deel van zijn kader beroofden troep van achter een dekking te doen opstaan en voorwaarts gaan, dan de hoop op belooning of de vrees voor straf, of zelfs het voorbeeld der officieren; dat daar meer ideale drijfveeren voor zullen noodig blijken, n.l. liefde tot het vorstenhuis, vaderlandsliefde, plichtsbesef, enz., en dat deze militaire deugden dus in den troep moeten worden aangemoedigd en ontwikkeld.

Ook voor cavalerie-officieren bevat het werk hoogst interessante bladzijden. Zoo lezen wij o.a. welke verbazende moeilijkheden aan de Duitsche verkennende cavalerie werden in den weg gelegd, doordat de patrouilles telkenmale stuitten op soms maar door enkele schutters bezette afscheidingen, tuinen en huizen; moeilijkheden, die zoo groot bleken te zijn, dat het hoofdkwartier vele dagen in den blinde tastte, en b.v. steeds ten onrechte dacht aan eene omtrekking van zijn linkervleugel, en dát terwijl de Duitsche cavalerie toch zeer hoog stond in qualiteit en quantiteit en bovendien reeds 4 maanden oorlogsondervinding had.

Voor al ook voor onze Nederlandsche cavalerie geeft dit stof tot overdenking met het oog op een eventueele ontvangst van vijandelijke cavalerie in de grensprovinciën.

Zoo komen wij door vergelijking met momenten in de slagen van Beaune of van Loigny tot de overtuiging, dat de cavalerie op het slagveld nog geenszins heeft afgedaan, dat er in de toekomstslagen nog even zoo goed als vroeger oogenblikken zullen voorkomen, waarop de cavalerie zal kunnen en moeten ingrijpen. Maar daarvoor is het dan noodzakelijk, dat de cavalerie bij de hand zij en dat de commandant goed op de hoogte worde gehouden — door eigen officieren — van den loop van het gevecht. Deze officieren moeten geheel op de hoogte zijn van het gevechtsplan en in staat zijn de gunstige oogenblikken als 't ware te „voelen aankomen”. In vreedestijd kunnen dergelijke momenten niet worden voorgesteld, dan toch ziet men nooit het „overhaast” terugwijken van liniën, het wegwerpen van wapenen, het ontstaan van een paniek; bovendien zijn de gevolgen van een cavaleriecharge meest geheel van moreelen aard en dus bij manoeuvres nooit voldoende te apprecieeren.

Dit zullen wel de voornaamste redenen zijn, waarom men bij onze gecombineerde manoeuvres zoo zelden meer een cavaleriecharge ziet. Daarbij komt dan nog, dat onze kamaraden van de andere wapens het ons steeds verkondigen, dat eene charge op infanterie of artillerie in de toekomst onmogelijk is. Laten zij het hun eigen troep inprenten, deze zal daardoor eventueel zijn kalmte beter bewaren, maar aan ons moeten zij het niet te veel verkondigen. Hun, in dit opzicht misschien al te vernietigende critiek, werkt verlamdend, ja doodend, op het gebruik van ons wapen op het gevechtveld. Er kunnen ook voor ons oogenblikken

aanbreken, waarin een charge nuttig of noodzakelijk is. Natuurlijk moeten de noodzakelijkheid of het te behalen resultaat in harmonie zijn met de te voorziene verliezen. Niemand zal het nut en de noodzakelijkheid van de charge van VON BREDOW betwisten, alhoewel de verliezen enorm waren. Maar te recht zegt VON SCHMIDT dat het wapen der cavalerie te duur is, om eventueel niet te worden gebruikt. Trouwens de andere wapens lijden soms ook enorme verliezen. Zoo b.v. het Garden-Schützen-Batⁿ op 18 Aug. 45 %; het 16^e Regt op 16 Aug. 60 %; en in den ouden tijd niet minder, het Grenadier Batⁿ MÜNCHOW bij Kesselsdorf 80 %, het Grenadier Batⁿ WEDEL bij Soor 75 %, enz.

Eene nuttige charge was b.v. die van het 1^e Garde Dragonder-regiment bij Mars-la-Tour, die de tegenstoot der Fransche infanterie tot staan bracht. Of deze infanterie chassepots, snelladers of ganzeroeren had, was van geen belang; door een paniek bevangen wierpen zij de wapens weg. En dat was toch eene zeer goede infanterie, bestaande uit oude soldaten van het Keizerrijk. Zulke oogenblikken kunnen wederkeeren.

Bij Beaune echter vond „der grosze Augenblick nicht den groszen Mann.”

Op het gebied der officierspatrouilles valt eveneens uit het genoemde werk veel te leeren; zoo o.a. uit een officierspatrouille onder Luit. von BUSSE van de Armee-Abtheilung naar Châteaudun, een zeer kranige en vlot gereden patrouille, waarbij o.a. onder vijandelijk vuur de Loir werd overgezwoomen en tal van andere moeilijkheden werden overwonnen. von BUSSE had zeer gewichtige berichten verzameld, hij overnachtte in de nabijheid van den vijand om den volgenden dag de verkenning voort te zetten, maar..... vergat al dien tijd om een bericht te zenden, alhoewel dat zeer goed mogelijk was geweest.

De melding, die hij nu zelf medebracht, had bijna 24 uur vroeger kunnen inkomen en zou dan van veel gewicht zijn geweest, terwijl zij nu vrijwel nutteloos was. Een voorbeeld dus van een zeer kranig, doch minder beleidvol gereden patrouille. Het bericht toch blijft de *hoofdzaak*; van de 10 man sterke patrouille, waren nu 4 man zoogoed als nutteloos gevallen!

Zoo'n voorbeeld vergeet men, dunkt mij, nooit meer.

De gevechten om Orleans op den 4^{en} December waren eigenlijk achterhoedegevechten in kleiner verband, en daarom speciaal voor ons misschien interessant. Eigenaardig is het, dat in sommige gevechtsdisposities bepaalde tactische regels zijn opgenomen, zoo o.a. dat de artillerie behoorlijk moet „vorarbeiten.” Een gevolg natuurlijk van de verbazende verliezen der infanterie in het begin van den oorlog.

Ook nog uit een ander oogpunt is deze studie voor ons Nederlanders van bijzonder belang. In de toekomst zullen de oorlogen veel meer het karakter van een volksoorlog dragen dan tot dusverre het geval was. De

steeds grooter wordende legers, in verband met den steeds korter wordenden oefeningstijd, dragen daartoe het hunne bij. Maar behalve dat zal de natie, die aanvankelijk het onderspit delft, trachten zoo spoedig mogelijk volkslegers te wapen te roepen. Voor ons land zou zoo iets al dadelijk in 't begin van den oorlog wenschelijk kunnen zijn en dan is het niet van belang ontbloot om te lezen tot welk eene krachtsuiting en tot welke oorlogshandelingen zoo'n „uit den grond gestampt" leger ondanks zijn minderwaardig gehalte nog in staat is, mits de individuen bezielt zijn door hogere drijfveeren.

De nieuwe formaties aan de Loire, voor het grootste gedeelte bestaande uit half en slecht geoefende menschen, slecht gekleed, bewapend en gevoed, zeer gebrekkig geëncadreerd, onder (met een enkele uitzondering) hoogst middelmatige chefs, voorzien van in qualiteit en quantiteit zeer inferieure artillerie en cavalerie, bijna zonder staven, zijn nog tot groote oorlogshandelingen in staat gebleken, en dat tegenover een geduchten en zegevierenden vijand. En ware de leiding der operatiën b.v. aan een d'AURELLE opgedragen (in plaats van uit Tours te worden geleid), de uitkomst zou misschien geheel anders zijn geweest.

Eerbied en hoogachting gevoelt men voor een d'AURELLE DE PALADINES, die, door GAMBETTA verguisd en vertrappt, met een hoog militaire zelfverloochening zijn vaderland blijft dienen, totdat ten slotte de maat overloopt, aan hem de schuld der nederlagen wordt gegeven en zelfs GAMBETTA hem in een lageren rang overplaatst. Dan vraagt hij zijn ontslag.

Moge het mij in de voorafgaande regelen gelukt zijn om de aandacht te vestigen op deze studie van HÖNIG. Uit den aard der zaak konden uit het groote werk slechts enkele aanhalingen worden gedaan. De aangename schrijfrant, de heldere uiteenzettingen en het logisch verband maken de lezing zeer aantrekkelijk, zelfs in die mate, dat, als men er zich eerst heeft ingewerkt, een verder lezen als vanzelf noodzakelijk wordt.

Het werk bestaat uit zes flinke deelen en is dus voor particulieren aankoop allicht minder geschikt. In geene militaire bibliotheek mag zoo'n studie echter ontbreken!

ZUTPHEN, Mei '98.

R. VAN OVERVELDT,
1^e Luit^t 1^e Reg^t Huzaren.

Naschrift.

Verkorte oefeningstijd.

Reeds waren de voorafgaande bladzijden aan de Redactie van De Militaire Spectator verzonden, toen, tengevolge van het verschil over verkorten oefeningstijd, het idee bij mij opkwam dat misschien in

het voorafgaande eene — zij het dan ook geringe — instemming werd betuigd met een verkorten oefeningstijd. De zinsnede toch, dat de uit den grond gestampte legers nog tot groote oorlogshandelingen in staat bleken te zijn, terwijl volkslegers misschien spoedig voor ons land wenschelijk zouden zijn, kan, in schijn althans, zoo'n instemming bevatten.

Daarom zij het mij vergund hier nog enkele woorden aan toe te voegen. Bij de aanbeveling van eene volkswapening ook voor onze nationale verdediging werd gedacht aan bestaande toestanden, n.l. aan de schutterijen, die wat militaire waarde betreft vrijwel met de volkswapeningen aan de Loire gelijk zullen staan. Daar wij de schutterijen nog altijd in ons leger moeten meetellen, werd aangehaald, dat dergelijke troepen, mits door hoogere drijfveeren beziel, nog tot groote oorlogshandelingen in staat zijn. Dat neemt niet weg, dat juist aan de Loire is aangetoond, dat 30.000 man geoefende troepen ten slotte het overwicht behielden over den meer dan tienmaal sterkeren vijand, en dat de verliezen bij de Franschen buiten verhouding groot waren.

De werken van HÖNIG — en het hier besprokene in de eerste plaats — zijn juist zeer geschikt om de overtuiging te verkrijgen of te versterken, dat men met een korten oefeningstijd geen krijgsmatige soldaten kan vormen. Zooals boven reeds bij herhaling werd gezegd, leert men inzien, dat het in de toekomstgevechten — door de veranderde omstandigheden — veel meer dan vroeger aankomt op de waarde van het *individu*, op het *karakter*. Als HÖNIG beweert, dat in de toekomst de tactiek meer psychologisch moet worden, volgt daaruit dat de opleiding en oefening daarmede rekening moeten houden; en dat dus, het werd boven reeds bij herhaling gereleveerd, in alle rangen op *karaktervorming* moet worden gewerkt. Want, laat het ons toch duidelijk zijn, het karakter beheerscht alles!

Deugden als plichtsgevoel, wilskracht, initiatief kunnen zeer zeker door een doelmatige opleiding worden ontwikkeld. Bij de meesten van onze jonge menschen zijn ze — zij het dan ook soms zeer *sluimerend* — aanwezig. Het *wakker schudden* en aanmoedigen van deze eigenschappen gaat echter niet in een paar maanden, daar is zelfs een jaar nog te kort voor.

Hoe of het mogelijk is, dat uit den troep stemmen opgaan (gelukkig maar zeer weinige) die beweren, dat men in enkele maanden tijds een (blijvenden) invloed kan uitoefenen op de karaktervorming onzer jonge soldaten, zal voor bijna alle officieren, die practijk in den troep hebben, en steeds moeite doen om in den *soldaat* ook den *mensch* te ontmoeten, wel eeuwig een raadsel blijven!

Met vormen-discipline, die men misschien wel in enkele maanden kan doen aanleeren, komt men er in 't vervolg niet meer. Om een tirailleurlinie, waarvan officieren en kader voor een groot deel gevallen zijn, van achter een dekking in het vernietigend vijandelijk vuur te doen opstaan en voorwaarts gaan, is het noodzakelijk, dat zich in

die tirailleurlinie menschen van karakter bevinden, die door hun wilskracht, plichtsbesef en eergevoel de aangeboren zucht tot zelfbehoud in bedwang weten te houden. Zijn deze er niet, dan blijft de linie liggen! De overgeblevenen aan officieren en kader kunnen nog maar in hunne onmiddellijke nabijheid invloed oefenen!

Ik heb niet de eer tot het hoofdwapen te behooren, maar in mijn wapen heeft men ook met menschen te doen, en menschen zijn overal en te allen tijde hetzelfde.

De militie bij ons wapen dient, zooals bekend is, thans ongeveer 18 maanden ¹⁾ en 2 jaren ¹⁾ (pl.v.v.); welnu, de invloed op karaktervorming is in dien tijd zelfs nog *uiterst gering!* Tegen het tijdstip dat men de menschen goed begint te kennen, verlaten zij de gelederen.

Dat men bij de infanterie in staat is om in b.v. 6 maanden discipline te leeren, kan ik niet beoordeelen, maar ik wil het gaarne gelooven, *mits* men zich het begrip discipline denkt als *vormen-discipline*, uiterlijk waarneembaar, en niet als een meer ideaal, moreel begrip!

Het *niet*-opvolgen van een bepaalde order b.v. is soms een uiting van de hoogste discipline, hoe paradoxaal het ook klinken moge (Men denke aan Hauptmann FEIGE).

Eene psychologische discipline verkrijgt men niet in 6 maanden, noch in 8, noch in 12. Maar hoe langer de dienstdijd is, hoe meer kans op eenig resultaat althans!

Het eene begrip van discipline (psychol.) sluit het andere begrip er van (vormen-disc.) niet uit, integendeel; het eerste is het meerdere van het tweede, het tweede een onderdeel en zeker gevolg van het eerste. Daaruit blijkt dus, dat vormen-discipline niet overbodig is, dat er zelfs zeer groote waarde aan toekomt, mits men maar niet een te groote waarde er aan hechte en zich door den schijn niet late verblinden, en mits de vormen-discipline een gevolg zij van juiste drijfveeren: plichtsbetrachting, eergevoel, oprechtheid en niet het gevolg zij van vrees voor straf.

— Te velde houdt men er geen politiekamer op na!

De tactiek moet meer psychologisch worden, dus ook de opleiding en de oefening. Daarvoor is een *jaar* nog stellig *te kort*.

God beware dan ook het hoofdwapen voor een korteren oefeningstijd; men zou er op het tegenwoordige gevechtveld onbruikbare horden door verkrijgen.

Juni '98.

R. v. O.

¹⁾ Waarvan ongeveer 6 maanden bij de depôts.

De Geschiedenis van het 125ste Regiment Infanterie.

„De geschiedenis van het 124ste Regiment Infanterie van Linie onder Keizer NAPOLEON I — door den Majoor SABRON” is, met recht, zoowel in de dagbladders als in een der jongste afleveringen van den Militairen Spectator, gunstig beoordeeld.

In enkele beoordeelingen was daarbij een woord van lof gevoegd voor het werk van den Franschen Luitenant-Kolonel ROULIN „Le 125e Régiment d'Infanterie (Orleans 1890).” Courant-artikelen zijn slechts kinderen van een dag, maar nu ook De Militaire Spectator zijn stem doet hooren, wordt de zaak ernstiger en mag een woord van protest niet achterwege blijven, zoo men eene verkeerde meening niet bestendig wil zien. Want de geschiedenis van het 125ste is, voor wat de lotgevallen van vóór 1810 betreft, onjuist wedergegeven, als een natuurlijk gevolg van de verkeerd opgestelde genealogie op pagina 19, waardoor lotgevallen zijn medegedeeld van een bataljon, hetwelk geen onderdeel zou uitmaken van het latere 125ste Regiment.

Het zou onbillijk zijn die verkeerd opgestelde genealogie te wijten aan den Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG of aan den Overste ROULIN. Zij werd toch samengesteld op een tijdstip, toen er nog geen reden was om de juistheid in twijfel te trekken. Eerst na het in het licht verschijnen van het werk, zijn enkele decreten van Koning LODEWIJK ontdekt, die zoowel de genealogie als het hoofdstuk „Vaandels” (Sixième partie-Drapeaux) in een geheel ander licht zouden plaatsen.

De genealogie van den Overste ROULIN maakt gewag van het 2e Bataljon van het 3e Regiment (11 Juni-1805), hetwelk — als 2e Bataljon van het 4e Regiment (17 September 1806) — deel uitmaakte van de Hollandsche Brigade, die in het laatst van 1808 door den Generaal-Majoor CHASSÉ naar Spanje werd geleid. Dientengevolge zijn dan ook verder de heldendaden geschetst van dit bataljon, in het Pyreneesche Schiereiland bedreven.

Nu bepaalde een der hiervoren bedoelde decreten, en wel dat van 15 Juni 1809, dat het 2e Bataljon van genoemd 4e en het 2e Bataljon van het 2e Regiment onderling van regiment zouden *vernisselen*, waardoor eene betere bevelvoering werd verkregen. Immers tot de Hollandsche Brigade in Spanje behoorden o. a. het 1^e Bataljon van het 2^e en het 2^e Bataljon van het 4^e Regiment, zoodat, door de verwisseling, zich in Spanje bevonden 2 bataljons van het aldus vernummerde 2^e Regiment en in het vaderland 2 bataljons van het vernummerde 4^e Regiment.

Derhalve dient de genealogie van het 125ste gewijzigd te worden, als volgt:

Uit de overschotten van de regimenten:

MARKGRAAF VAN BADEN.	VON DOPFF en 1 ^e ba- taljon van WESTER- LOO.	BENTINCK en 1 ^e batal- jon van ORANJE-STAD EN LANDE.
-------------------------	---	---

Worden achtereenvolgens geformeerd:

8 Juli 1795	2 ^e batj. 2 ^e halve brig.	2 ^e batj. 3 ^e halve brig.	2 ^e batj. 6 ^e halve brig.
20 Oct. 1803	5 ^e bataljon.	8 ^e bataljon.	17 ^e bataljon.
11 Juni 1805	1 ^e batj. 3 ^e regiment.	2 ^e batj. 1 ^e regiment.	2 ^e batj. 6 ^e regiment.
17 Sept. 1806	1 ^e batj. 4 ^e regiment.	2 ^e batj. 2 ^e regiment.	2 ^e batj. 7 ^e regiment.
15 Juni 1809	Id.	2 ^e batj. 4 ^e regiment.	Id.

18 Aug. 1810

125e Régiment d'Infanterie.

Alzoo behoort uit het werk van den Overste ROULIN gelicht te worden de geschiedenis van het voormalige 7e Bataljon, o. a. met het portret van den Kolonel ABBEMA, en dient daarentegen daarin te worden opgenomen de geschiedenis van het voormalige 8e Bataljon.

Het zou ons te ver voeren, om hier de geschiedenis van dit bataljon te beschrijven. Trouwens hoofdzakelijk deelde het de lotgevallen van het voormalige 5^e Bataljon.

Ook zullen wij zoo kort mogelijk zijn in de vermelding der onjuistheden nopens de vaandels.

De teekening van het vaandel der „Demi Brigade 1799” is goed. Het werd ingevoerd den 11^{den} September 1795.

De beide daarop volgende vaandels, met het bovenschrijf „Demi Brigades 1795” hebben nimmer tot de landmacht behoord. Het zijn de voor- en tegenzijden van het vaandel, dat den 13^{den} Februari 1800 werd vastgesteld voor de halve brigades der Gewapende Burgermacht (alias schutterij).

Het vaandel met het bovenschrijf „1802” is niet ingevoerd geworden en heeft alleen tot ontwerp gediend, toen, door de herschepping der halve brigades in zelfstandige bataljons, de invoering van een ander model vaandel noodzakelijk was geworden.

Voor deze gelegenheid werd den 28sten Mei 1802 aangenomen het vaandel, boven welks teekening de jaartallen „1802—1806” zijn gesteld.

Eindelijk is de teekening, waarboven te lezen staat „Roy^{me} de Hollande, 1806—1810”, geheel foutief. Het vaandel der infanterie van Koning Lodewijk vertoonde in het vierkant van het doek een witten regelmatigen achthoek, terwijl de randen en de overschietende driehoeken in de vier punten beurtelings rood en blauw waren gekleurd. Aan de eene zijde prijkte in het wit een rustende Leeuw, met de attributen van den Leeuw uit het Koninklijke Wapen omgeven door de woorden: „Getrouwheid aan den Koning;” „Moed;” „Krijgstucht;” „Infanterie van Linie”, in

gulden letters, en aan de tegenzijde eveneens in gulden letters het opschrift „De Koning aan het .. Regiment Infanterie van Linie, .. Battaillon”.

Omtrent laatstbedoeld vaandel heeft men langen tijd in twijfel verkeerd. De desbetreffende decreten en beschikkingen des Konings waren onvolledig, of liever onbegrijpelijk, zonder het bezit van een vaandel in natura of in teekening; het een en het andere ontbraken. Doch in den loop van dit jaar is door den bekenden teekenaar, den Heer J. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, bij zijn bezoek aan het Royal Hospital te Chelsea, Londen (het Britsche Hôtel des Invalides), een Koninklijk Hollandsch Vaandel ontdekt, hetwelk eenmaal behoord heeft aan het 2^e Bataljon van het 5^e Regiment Infanterie.

Eene teekening van dit vaandel bevindt zich thans in het Krijgsgechiedkundig Archief van den Generalen Staf, terwijl eene teekening van het vaandel van 28 Mei 1802 te vinden is in het Rijksarchief te 's-Gravenhage.

Alles samenvattende zal, bij een eventueelen herdruk, de geschiedenis van het 125ste in den geest van bovenstaande opmerkingen dienen te worden omgewerkt, waarom het te hopen is dat zij onder de aandacht van den tegenwoordigen regimentcommandant zullen mogen komen.

De beoordeelaar van het werk van den Majoor SABRON zegt op pagina 293 van dit Tijdschrift, dat voor de thans bestaande korpsen van het Nederlandsche leger het jaar 1814 in het algemeen de grens is tot waar de traditiën kunnen worden opgevoerd.

De Franschen denken over het opvoeren van traditiën heel anders, getuige: „Le 125e Régiment d'Infanterie” par le Lieutenant-Colonel ROULIN, de „Historique du 123e Régiment d'Infanterie” van een ongenoemde en de „Historique du 11e Régiment de Hussards” par le Lieutenant DE LASSUS.”

Deze regimenten zijn eerst opgericht na den oorlog van 1870 en hebben slechts den naam gemeen met — nog wel voormalige Hollandsche — korpsen, reeds in 1812 of 1813 in Rusland of Duitschland ten onder gegaan. Toch prijken in *hunne* vaandels en standaards namen van veldslagen, die, met de regimentsgeschiedenissen, de herinnering levendig houden aan daden, door *ons* voorgeslacht bedreven en bijgewoond.

Afschaffing van Salvovuur bij de Infanterie?

Tot mijn leedwezen was ik niet in de gelegenheid vroeger gevolg te geven aan mijn voornemen eenige beschouwingen vast te knoopen aan het belangrijk artikel van den Heer HABBEMA, in het laatste Maartnummer van dit Tijdschrift. Het voorstel van den schrijver is echter van zoo vérstrekkenden aard, dat het zeer zeker wenschelijk is het niet stilzwijgend voorbij te gaan. Integendeel, het belang van ons hoofdwapen eischt het aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen. Ik durf dan ook de verwachting uitspreken, dat, wanneer de rustige studietijd wederom zal zijn aangebroken, menig infanterie-officier zijne zienswijze in deze gewichtige aangelegenheid zal doen kennen.

Aangezien de Heer HABBEMA als uitgangspunt zijner beschouwingen aanneemt het verhandelde op bladzijde 93—97 van het Eerste Deel van het Leerboek der Tactiek, door de Kapiteins HOOGEBOOM en POP geschreven, komt het niet ondienstig voor als onze meening te doen kennen dat een leerboek, in hoofdzaak samengesteld ten dienste van het onderwijs voor aanstaande officieren en dus uit den aard der zaak min of meer in schoolschen vorm gegoten, bij de behandeling van een onderwerp als dit zich moet beperken tot beschouwingen van algemeenen aard. Noch de beschikbare ruimte, noch de bestemming gedoogen, dat het onderwerp er geheel in wordt uitgeput. Daarbij schijnt het ons gebiedend noodzakelijk er voor te waken, dat de leerlingen niet reeds, zoodra zij hunne eerste schreden op tactisch gebied plaatsen, gevoerd worden te midden van den dikwerf fellen strijd der heerschende meeningen, die hunnen geest verbijstert en de hoofdzaken aan hunne aandacht zou doen ontsnappen. Vandaar dat sommige zaken, die volstrekt niet onaangevochten zijn, aanvankelijk als vaststaande moeten worden voorgesteld, zoodat zulk een leerboek hier en daar een min of meer apodictische tint verkrijgt, die echter opzettelijk en op utiliteitsgronden door de schrijvers werd aangebracht. Voor hen, die evenwel meerderen tijd ter bestudeering der verschillende onderwerpen beschikbaar hebben, zijn tal van bronnen, zelfs met de bladzijden aangegeven, waarin men ook de meeningen aantreft van hen, wier opvattingen van die der schrijvers verschillen. O. a. werd ook in een noot op bladzijde 95 van het evengenoemd leerboek de aandacht gevestigd op het werk van den Directeur der Beiersche Schietschool, bedoeld in het schrijven van den Heer HABBEMA.

Zoovèr als de Heer H. beweert, zijn de schrijvers echter niet gegaan; zij hebben naar hun beste weten niet verzuimd de keerzijde der medaille te toonen, waar hun dat noodig of nuttig scheen; zoo ook in zake het

salvovuur. Toch zal deze indruk niet verkregen worden door hem, wien het aan tijd of gelegenheid ontbrak het leerboek te raadplegen naast het opstel van den Heer H., aangezien deze, op de mededeeling (blz. 146) dat de schrijvers van dat boek met zorg alle voordeelen van het salvovuur hebben aangegeven, laat volgen: „Mij zal het zeker niet euvel geduid worden, wanneer ik nu ga trachten even nauwkeurig de nadeelen op te sommen, die naar mijne meening aan de toepassing van die vuursoort verbonden zijn.” Schr. doet het alzoo voorkomen alsof de samenstellers van het leerboek zich blinde aanhangers getoond hebben van het salvovuur, ja, wellicht zelfs de nadeelen, welke het aankleven, niet hebben bevroed. Tegen die voorstelling wensch ik protest aan te teekenen.

Immers op bladzijde 96 komen H. en P. tot de slotsom: „het salvovuur is dus bij uitstek geëigend voor het vuur op groote afstanden en *kan somtijds ook nog op de middelbare* ¹⁾ worden gebezigd. Op de kleine afstanden, d. w. z. die van het beslissend infanteriegevecht (600 M. en minder), kan alleen van individueel vuur sprake zijn,” enz., — behoudens enkele uitzonderingsgevallen.

Nagenoeg alle nadeelen van het salvovuur, door den Heer H. opgesomd, worden in het leerboek aangegeven, met uitsluiting van „het onnut verbruik van betrekkelijk veel fysieke kracht.” Dit nadeel weegt niet zwaar, wanneer men, „nagenoeg uitsluitend vuurt op groote afstanden en somtijds ook op middelbare.” Zelfs zijne mededeeling (blz. 147), dat „in het Duitsche leger het gebruik beperkt blijft tot den aanvang van het gevecht en tot die oogenblikken, waarin de troep zelf niet werkzaam wordt beschoten”, wordt in het leerboek aangetroffen. Men leest daar toch op blz. 94: „De Duitsche pelotonschool (I, 134) zegt: „Daar de stem van den pelotonscommandant in het gewoel van den strijd bij een gesloten peloton moeilijk en in verspreide orde zelden zal kunnen doordringen, blijft het gebruik van het salvovuur *tot den aanvang van het gevecht en tot die oogenblikken beperkt, waarin de troep zelf niet werkzaam beschoten wordt*”. Als toelichtend voorbeeld, waaruit blijkt dat in spannende gevechtmomenten van het salvovuur geen sprake kan zijn, volgt dan verder: „Die Reihen begannen sich bedenklich zu lichten.... Dabei ein Lärm durch das Knallen, enz., enz., dass kein Wort, kein Kommando zu verstehen war.”

H. en P. staan dus ongetwijfeld veel dichter bij den Heer HABBEMA, dan de lezer van zijn opstel zou kunnen meenen, zoomede naast diens bondgenoot, als wiens woorden hij aanhaalt (blz. 149): „Das freiere Schützenfeuer ist auf dem Schlachtfelde herrschend geworden.” Met beiden stem ik volkomen in (blz. 149): „dat op de mogelijkheid der toepassing van het salvovuur in het gevecht slechts mag worden gerekend binnen de grenzen, door het Duitsche reglement gesteld.” Het doet mij genoegen dit te constateeren.²⁾

¹⁾ Ik cursiveer.

²⁾ Zie ook noot (2) op blz. 96 van het meergenoemde leerboek.

Echter kan ik volstrekt niet medegaan met den wensch van den Schrijver, om het salvovuur geheel en al van ons programma te schrappen.

Ten einde te beslissen of het salvovuur voorgoed uit ons reglement kan verdwijnen, dient uitgemaakt te worden of dat vuur al dan niet in sommige omstandigheden overwegende voordeelen heeft tegenover het individueele vuur. Is dit wel het geval en laat men toch die vuursoort als oefening voor de infanterie vervallen, dan blijft het Wapen beneden het peil, waarop het kan en moet staan, en komt het in het nadeel tegenover den eventueelen tegenstander, aan wiens aandacht de voordeelen van dat vuur niet zijn ontgaan.

Nu zijn er ongetwijfeld omstandigheden, waarin de aanvoerder gelegenheid moet hebben vizierstelling en mikpunt *op hetzelfde doel* te kunnen wijzigen en die wijziging voor allen goed hoorbaar aan te geven; omstandigheden dus, waarin de telkens intredende vuurpausen noodzakelijk zijn om die gelegenheid te bieden; b.v. bij het vuur op groote afstanden, waarbij alzoo in den regel uitsluitend het salvovuur bruikbaar is.

Wanneer men verder, evenals ik, de overtuiging heeft, dat voornamelijk de moreele invloeden beslissen over den loop van het gevecht, dan zal men moeten erkennen, dat er ook omstandigheden zijn, waarin het plotseling en gelijktijdig openen van het vuur besliste voordeelen verzekert en zal men voor nachtgevechten, voor overvallingen en bijna immer, wanneer men het initiatief neemt tot het vuurgevecht, aan het salvovuur, althans aanvankelijk, de prioriteit toekennen en dientengevolge die vuursoort niet gaarne als oefening voor den troep — en zijne aanvoerders — zien vervallen.

Bovendien zie ik in het salvovuur het middel om den onrustig wordenden troep weder tot kalmte te brengen, evengoed als het tijdig overgaan tot het individueele vuur noodig is om de vuurleiding niet aan den invloed van de vuurleiders te zien ontsnappen. Ten onrechte ziet de Heer H. m. i. hierin eene verwarring van oorzaak en gevolg (blz. 143). Ik ben vast overtuigd, dat de troep, wanneer het individueele vuur „ausser Rand und Band” geraakt, behoefte heeft om door de stem van den aanvoerder tot bezinning gebracht en aan zijn plicht herinnerd te worden. Op zulk een oogenblik moet het vuur gestaakt worden en de wil van een enkele de zenuwachtigheid van allen kunnen beheerschen en kalmeeren; dat die eene hoog moet staan, wie zal het ontkennen? Daarom behoeft die tutelle nog geen marteling te worden. Eene goede vuurleiding bestaat dus feitelijk in niets anders dan in aanhouden en nageven. Het nageven voor het paard, dat onrustig wordt, is echter nog geen afstand doen van het gezag.

Hierin ligt dan ook de reden, waarom nagenoeg alle Europeesche infanterie-reglementen, ook die der legers met rijke oorlogservaring, aan de beoefening van het salvovuur eene nog zeer belangrijke plaats inruimen, een feit, dat wel te overwegen is; moeilijk zal men toch

ook aan de vuursoorten een would-be nationaal karakter willen geven.

Zowel in Duitschland als in Italië, Frankrijk, Oostenrijk en Rusland wordt de infanterie in het salvovuur geoefend en wel — met uitzondering van Duitschland, hetwelk die vuursoort voor de tirailleurlinie heeft afgeschaft — zowel in de gesloten als in de verspreide orde. Het Russische reglement van 1897, dat zeker niet blind is voor de nadeelen, die er aan verbonden zijn, schrijft het zowel voor de gesloten als voor de geopende en de verspreide afdeelingen voor ¹⁾.

En niet alleen in die reglementen, doch evenzoo in de vakbladen wordt aan het recht van bestaan van het salvovuur niet of slechts zeer zelden getwijfeld. Het lezen van de opstellen: Ueber Feuergebrauch in den Gefechten der Zukunft, — Streffleur, 3er Band, 1893 —; Das Feuer der Infanterie im Gefecht — Organ, 1893 —; Das Schiessen der Infanterie — Streffleur, 1er Band, 1895 —; Feux de Guerre — Journal des Sciences militaires, Dec. 1896 —, doen mij een groot vraagteeken zetten achter de door den Heer H. aangehaalde woorden op blz. 149: „Die streng geregelte Salve hat in Deutschland kaum mehr Anhänger.“ Niet gaarne zou ik al het in de evengenoemde studiën gezegde onderschrijven, vooral niet dat in het eerste opstel voorkomende; toch geven zij gezamenlijk veel te denken en bewijzen zij, naar mijne bescheiden meening minstens, dat het oogenblik tot afschaffing van het salvovuur nog niet gekomen is.

Tegenover de door den Heer H. aangekondigde meening van den Luitenant-Kolonel REISNER, stel ik gaarne die van den Oostenrijkschen Veldtuigmeester en Commandant van het 7de korps, VON WALDSTÄTTEN. Nog in 1897, toen zijn leerboek der tactiek zich op zeldzame wijze in een tienden druk kon verheugen, zeide die opperofficier: „Die Salve ist vielfach ein disciplinäres Mittel; sie bringt alle Gewehre in richtigen Anschlag und wird bei geschulter Mannschaft ihre Wirkung nicht verfehlen.“ Waarschuwend laat hij verder volgen: „Wer die Ausführbarkeit der Zugssalve negiert, der müsste den Beweis erbringen, ob er seinen Zug auf „Vorwärts“ auch zum Aufstehen und Vorgehen bringen wird.“

De soldaat schiet goed, wanneer hij het doel scherp aanziet, omdat hij alsdan — natuurlijk na voldoende oefening — ook spoedig zijn geweer in den juisten aanslag zal hebben gebracht. Die een rechte lijn wil trekken, fixeert immers slechts het eindpunt; het overige gaat van zelf of liever onwillekeurig. Het *zien* van een steen op den weg is voor den wielrijder al voldoende om door een reflexbeweging het stuur zooveel te wenden, dat hij om het voorwerp heenrijdt. Die dwang om het doel, waarop gevraagd wordt, scherp in het oog te nemen, is het

¹⁾ Eene vergelijkende beschouwing dier vuurregelingen treft men aan in de dezer dagen verschenen studie van den Oostenrijkschen Kolonel MINARELLI-FITZGERALD: „Das neue Exercirreglement für die Russische Infanterie vom Jahre 1897.“

gevolg van het zedelijk overwicht, dat zich door de stem van den aanvoerder openbaart en waartoe in het vuurgevecht alleen het salvovuur de gelegenheid biedt.

Daarom zou ik als stelregel begeeren: steeds salvovuur, waar dat mogelijk is. Heeft men slechts de overtuiging, dat die mogelijkheid niet groot is, dan zal de verwachting er van niet beschaamd worden.

Algeheele afschaffing van het salvovuur acht ik dan ook een ongewettigde en dus onverantwoordelijke vereenvoudiging van het voorschrift.

De billijkheid vordert echter te erkennen, dat het voornaamste bezwaar, dat de Heer H. tegen het afgeven van salvovuur door onze infanterie aanvoert, door H. en P. niet in hun leerboek is en, men zal het gereedelijk toegeven, ook niet kon worden opgenomen.

Op blz. 147 zegt Schr.: „Gaarne laat ik aan den lezer de schatting over van het aantal dergenen, bestemd om in oorlogstijd een groep aan te voeren, die ooit in tijd van vrede een salvovuur met scherpe patronen hebben gecommandeerd. Wanneer volgens die schatting, gelijk ik onderstel, hun aantal betrekkelijk zeer gering is, dan veroorloof ik mij de vraag of het naar behooren commandeeren van het vuur, bij de vele verplichtingen, die reeds op den groepscommandant rusten, en onder de moeilijke omstandigheden, die het gevecht medebrengt, een zóó eenvoudige zaak is, dat daarin geene degelijke, voorafgaande oefening noodig is? Beantwoordt men deze vraag ontkennend, dan moet ik opmerken, dat die oefening der groepscommandanten in vreedestijd niet kan worden verkregen, daar reeds voor de officieren en oudere onderofficieren de gelegenheid, om zich in de leiding van salvovuur met scherpe patronen te bekwamen, uiterst gering is.”

Ten deele volkomen juist; doch lezer, stelt U voor dat men aan leerlingen eene dergelijke confidentie deed.

Het is helaas maar al te waar en reeds dikwerf besproken, dat men te onzent in den regel liever scherpshutters kweekt dan vuurleiders, doch of dit laatste bij alle korpsen wordt verzuimd, meen ik te mogen betwijfelen. In elk geval erkent de Schrijver, dat de groepscommandanten, bij het uitspreken der commando's *aan* en *vuur*, zich naar elkander regelden; alzoo blijft die zeer belangrijke oefening dan toch niet geheel achterwege. Doch hoe dit ook zij, een reglement te baseeren op de onkunde van het kader is een leer, die ik niet gaarne zou huldigen.

Naast het volgen van werkelijk behartenswaardige wenken, als die door den Heer HABBEMA op blz. 150 en 151 van dit Tijdschrift gegeven, zou ik dan liever tijd, gelegenheid en scherpe munitie voor de compagniescommandanten verlangen om hun kader te oefenen in de verreweg meest belangrijke taak, die het in den oorlog te vervullen zal hebben, n.l. het leiden van het vuur hunner afdeeling op bekende, zoowel als op onbekende afstanden; die leiding beslist voor een groot deel over den loop van den ganschen oorlog.

Men kan hier niet tegen aanvoeren, dat de beschikbare tijd zulks niet

toelaat. Niet de tijdduur is de factor, welke beslist over den graad van geoeffendheid, dien men van de infanterie *moet* eischen, wil zij berekend zijn voor den arbeid, dien haar wacht. Gene moet zich schikken naar deze. ¹⁾

A. HOOGEBOOM,
Kapitein der Infanterie.

¹⁾ *Noot der redactie.* Wij onderschrijven gaarne het betoog van den Heer HOOGEBOOM en de door dezen aangevoerde argumenten voor het behoud van het salvovuur bij de opleiding van den infanterist. In het belang der zaak, n.l. de gevechtswaarde van onze infanterie te verhoogen, hopen wij dan ook dat de door het artikel van den Kapitein HABBEMA in het leven geroepen belangstelling, in zake de schietopleiding van het hoofdwapen, aanleiding moge wezen dat dit onderricht, dat ten deele nog op verouderden grondslag berust, aan eene algeheele herziening onderworpen zal worden, welke in het schieten naar de schijf niet het doel, maar slechts een der middelen ziet tot voorbereiding van den enkelen man tot gevechtsschutter. Het is meer dan tijd, dat die weg betreden wordt. Het grooter aantal patronen, dat o.m. dientengevolge jaarlijks voor de oefening van den soldaat beschikbaar moet worden gesteld, zal op het gevechtsveld der toekomst zijne rente zeker afwerpen.

Wij hopen op deze aangelegenheid nader terug te komen.

Bevordering bij de Administratie.

De Wet van den 1sten Juli 1898 (Staatsblad N°. 156), tot wijziging van de Bevorderingswet van 1851, heeft in de bepalingen omtrent de bevordering van het personeel der Militaire Administratie eene verbetering gebracht, welke voor de subalterne officieren van dat dienstvak eene hartelijke felicitatie waard is.

Zooals bekend is, moet, volgens de nieuwe wet, een kapitein gedurende ten minste *een* jaar in zijnen rang werkelijk bij het leger hebben gediend om tot majoor bevorderd te kunnen worden, en wordt onder „werkelijken dienst bij het leger” verstaan: de actieve dienst bij een of bij meer dan een der *korpsen* van het leger hier te lande. Daarbij worden onder de officieren, op wie deze bepalingen van toepassing zijn, de militaire intendanten niet begrepen, echter alleen niet, voor zooveel het *bevordering bij het personeel der intendance* betreft.

Hieruit volgt:

dat een kapitein-kwartiermeester wel kan worden bevorderd tot majoor-*intendant*, zonder ten minste een jaar bij den troep te hebben gediend,

maar tevens:

dat noch een kapitein-intendant, noch een kapitein-magazijnmeester, hoofd van een centraal-magazijn van militaire kleeding en uitrusting, voortaan kan worden bevorderd tot majoor-*magazijnmeester* of hij moet ten minste een jaar bij een of bij meer dan een der *korpsen* van het leger actieven dienst hebben verricht.

Wel is waar treedt de nieuwe wet eerst ten volle in werking op 15 Juli 1901, en blijft derhalve vóór dien tijd eenige kans bestaan, dat de wet van 1851 zal worden toegepast zooals zij in 1895 toegepast is; maar zijn deze 3 jaar eenmaal om en is inmiddels niet eene andere wet verschenen, dan zullen kapiteins-intendanten niet meer kunnen worden geplaatst in eene van de weinige hoofdofficiersplaatsen, welke door den vorigen Minister van Oorlog, den Luitenant-Generaal SCHNEIDER, bij de reorganisatie van 1895 ontwijfelbaar aan de kapiteins-kwartiermeesters zijn toegedacht.

Die rechtvaardige en logische toepassing van de beginselen der organisatie van 1895 in dit opzicht, zal door de wet van 1 Juli 1898 — al moge zij daarop wellicht niet hebben gedoeld — zijn in het leven ge-roepen. Daarmede doet die wet een weldaad te meer.

„Het doel, dat met het wetsontwerp wordt beoogd” (aldus staat in de Memorie van Antwoord van den evengenoemden Minister), „is: in de wet

„waarborgen te leggen, dat de officieren niet meer, door in verschillende „rangen onafgebroken in speciale betrekkingen werkzaam te zijn, als het „ware van den troep of van den dienst bij hun wapen vervreemden.”

Van deze zijde bezien geeft de wet, zooals zij luidt, misschien meer dan zij heeft willen geven, als zij — met uitsluiting van de kapiteins-intendanten — alleen aan kapiteins-kwartiermeesters de gelegenheid laat om tot majoor-magazijnmeester te worden bevorderd.

Maar, stond er ook in de genoemde Memorie: „Door het in de wet „opnemen van de betreffende bepalingen..... zal een toestand van „onzekerheid worden weggenomen, welke uit den aard der zaak, zoo „wel voor de officieren als voor den dienst, niet dan nadeelig kan worden geacht”!

Onzekerheid ten opzichte van de bevordering achtte ook de Minister SCHNEIDER nadeelig, niet alleen voor de officieren, maar ook voor den dienst. En van deze zijde bezien treft de nieuwe wet — welke behoudens de overgangsbepalingen volkomen met het Ontwerp-SCHNEIDER overeenstemt — haar doel in het wit, als zij een einde maakt aan de *onzekerheid*, waarin de op het punt van bevordering staande kapiteins-, eerste- en tweede-luitenant-kwartiermeesters verkeerden, telkens als eene vacature voor hoofdofficier bij de kwartiermeesters of de magazijnmeesters is ontstaan.

Stond het er nu voor de kwartiermeesters zoo rooskleurig bij, dat eene hoofdofficiersplaats meer of minder van nagenoeg geen invloed op de bevordering was, dan was de Wet van 1 Juli der bespreking niet waard. Maar nu op de krachtige actie van de laatste jaren zeer natuurlijk eene droeve reactie bezig is te volgen; nu weer een tijdperk van stilstand is aangebroken, waarin slechts langzaam, nu en dan, eene enkele vacature kan ontstaan; nu er in het geheel 6 hoofdofficiëren zijn bij 26 kapiteins ¹⁾; nu wordt het des te harder en onbillijker voor de kwartiermeesters om ontwijfelbaar voor hen bestemde hoofdofficiërsplaatsen te zien innemen door kapiteins-intendanten, die vanwege hun leeftijd — dank ten deele aan hunne vroegere bevordering bij keuze — nog tien tot twaalf jaren zulke hoofdofficiërsplaatsen bezet kunnen houden; nu is er te meer aanleiding om er op te wijzen dat de wet

¹⁾ De verhouding van het aantal plaatsen van kapitein tot die van hoofdofficier is:

bij de intendance	= 8:9 of = 1:1.13
„ „ cavalerie	= 28:16 of = 1:0.57
„ „ artillerie	= 117:40 of = 1:0.34
„ „ genie	= 39:13 of = 1:0.33
„ „ infanterie	= 253:73 of = 1:0.29
„ „ kwartiermeesters	= 26:6 of = 1:0.23

Bij de wapens worden deze verhoudingen nog verbeterd door de hoofdofficiërsplaatsen bij generalen, provincialen, plaatselijken staf, e. d. m.; bij de kwartiermeesters is nagenoeg alleen vermindering mogelijk, welke zich sterker doet gevoelen naarmate meer intendanten worden bestemd voor hoofdofficiërsplaatsen bij het verdere personeel der militaire administratie.

van 1 Juli nagenoeg onoverkomelijke hinderpalen in den weg legt tegen het doen volgen van een loopbaan, soms als luitenant *der infanterie* begonnen, als kapitein-*intendant* en majoor-*magazijnmeester* voortgezet, en als luitenant-kolonel-*kwartiermeester* te beëindigen.

Al dan niet in het bewustzijn van hare kracht, steunt de nieuwe wet de kwartiermeesters — met uitsluiting van de intendanten — in hunne alleszins billijke aanspraken op de hoofdofficiersplaatsen van de controleurs, mandataris en magazijnmeesters, en werpt zij de gevolgen van het in de laatste 25 jaren toegepaste stelsel van bevordering tot intendant op de intendance zelve terug. Dat zij daarmede de van elkander onafscheidelijke belangen van den dienst en van de personen op den duur in hooge mate zal bevorderen, is evenmin twijfelachtig als de beteekenis van hare bepaling, dat de intendanten alleen niet bij de korpsen behoeven gediend te hebben, „voor zooveel het bevordering bij het personeel der intendance betreft.”

LEX SCRIPTA.

MEDEDEELINGEN.

Gaarne voldoen wij aan het verzoek van het Bestuur der Vereeniging: „Moed, Beleid en Trouw” om mede te werken tot versterking van hare fondsen door de aandacht te vestigen op eene hernieuwde poging, welke daartoe door dit bestuur in het werk wordt gesteld. Onder warme aanbeveling van de belangen van deze vereeniging aan onze lezers, meenen wij niet beter te kunnen doen, dan het aan ons gerichte schrijven hieronder in extenso te laten afdrukken. Wij voegen daaraan alleen nog toe, dat de in dat schrijven bedoelde briefkaarten in alle opzichten aan de verwachtingen beantwoorden.

Aan de Redactie van „De Militaire Spectator”.

Het zal U ongetwijfeld bekend zijn, dat in ons Vaderland een tiental jaren geleden is opgericht de Vereeniging: „Moed, Beleid en Trouw” ten doel hebbende de ondersteuning van behoeftige Ridders der Militaire Willemsorde en van hunne nagelaten betrekkingen.

Deze Vereeniging staat onder het bestuur van Jhr. G. M. VERSPIJCK, Gep. Luit.-Generaal van het O.-I. Leger, Voorzitter; Jhr. Mr. J. W. M. SCHORER, Vice-President van den Raad van State, Onder-Voorzitter; G. P. WIJNMALEN, Gep. Kap. O.-I. Leger; Mr. E. N. RAHUSEN, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal; CH. BOISSEVAIN, Journalist en Red. te Amsterdam en F. A. VAN BRAAM HOUCKGEEST, Gep. Gen.-Majoor van het Corps Mariniers, Secretaris te Dordrecht.

Van vele zijden heeft de Vereeniging sympathie genoten en werden haar giften en jaarlijksche contributiën geschonken, omdat men begreep niet te mogen toelaten, dat brave militairen, die voor 's Lands belang dapper gestreden, maar ook veel geleden hadden, op hun ouden dag aan armoede en gebrek ten prooi bleven, of dat zij de oogen voorgoed sloten met de bange vrees, dat hunne weduwen en hulpbehoevende kinderen onverzorgd achterblijven en dikwijls aan ellende prijsgegeven zouden worden. Menigmaal is de Vereeniging in staat geweest krachtig te helpen, maar het is haar niet mogelijk overal te hulp te komen, waar dit wenschelijk of zelfs waar dit noodig blijkt en zij vreest dat die onmogelijkheid ook nog meer en meer op den voorgrond zal treden, waar met de grootste doodsverachting, en met onuitputtelijke toewijding aan eer en plicht in onze Koloniën gestreden wordt, maar als een

natuurlijk gevolg daarvan ook velen huiswaarts en in de Maatschappij terugkeeren, onbekwaam om te werken en niet in staat om door de toelage, aan hun Ridderkruis verbonden, geheel in hun onderhoud te voorzien.

Het Bestuur der Vereeniging is daarom te rade geworden eene poging aan te wenden om hare fondsen te versterken door het uitgeven van briefkaarten bij gelegenheid der Inhuldiging van H. M. de Koningin, Grootmeesteres van de Militaire Willemsorde.

Onze bekende kunstenaars, de heeren BISSCHOP, ISRAËLS, MARIS en MESDAG hebben daartoe krachtige medewerking verleend en ieder hunner heeft ons eene eigenhandige teekening geschonken om aan die briefkaarten, door reproductie van een nog niet uitgegeven kunstwerk, eene artistieke waarde te verbinden.

Deze kaarten, zoowel voor binnen- als buitenlandsch gebruik bestemd zijn gedrukt op zwaarder carton, dan de gewone briefkaarten doch hebben overigens de gewone afmetingen en tinten. Zij zijn voorzien van het officieële Rijkswapen en van het Rijkszegel ad 2½ en 5 cents en behoeven dus niet meer met een postzegel te worden beplakt.

Aan de achterzijde vindt men het portret van H. M. de Koningin, Grootmeesteres der Orde, omgeven van een lauwerkrans, waarin het lint der M. W. O. is gevlochten. Aan dit lint hangt het insigne der Orde, waaronder gedrukt de woorden: „Eere aan hen, die hun leven veil hadden voor Koning en Vaderland.”

Tegenover dit portret is eene der schoone teekeningen gereproduceerd van de kunstenaars, die ons gesteund hebben. Ieder dier teekeningen is toegewezen aan eene Serie, gemerkt A. B. C. of D., zoodat de teekening van den heer BISSCHOP behoort tot Serie A; van den heer ISRAËLS tot Serie B; van den heer MARIS tot Serie C en van den heer MESDAG tot Serie D.

Tusschen het portret en de teekening zijn met oud-hollandsche letters gedrukt de woorden: Jubileumjaar 1898; voorts de naam der Vereeniging en de woorden: Uitgegeven bij gelegenheid der Inhuldiging van Koningin Wilhelmina I. Het geheel is bewerkt en vervaardigd in de ateliers van de Heeren Mouton & Co., te 's-Gravenhage.

Wij veroorlooven ons de vrijheid ook Uwe medewerking in te roepen tot bereiking van ons doel en waar de Ned. pers. van welke richting ook, nooit achterbleef om een goede en waarlijk nationale onderneming te steunen, veroorlooven wij ons de vrijheid U beleefd te verzoeken deze briefkaarten met een inleidend, zoo mogelijk met een warm aanbevelend woord onder de oogen van het publiek te brengen.

Door Uwe voorlichting kan ieder weten, dat hij, door een of meer dezer briefkaarten te koopen, medewerkt om de armoede te verlichten, de ellende tegen te gaan van zoovelen, die in Borneo, in Atjeh, in Lombok en zoovele andere plaatsen in Indië geen moeite en gevaar hebben ontzien, die met zelfopoffering en doodsverachting hebben gestreden voor het behoud onzer Koloniën en voor het welzijn van ons

Vaderland. Maar door U voorgelicht zullen ook alle verzamelaars van postzegels en briefkaarten in het bezit willen gesteld worden van een of meer exemplaren van deze vier seriën, die slechts gedurende betrekkelijk korten tijd verkrijgbaar zullen zijn.

En als dan ons doel bereikt zal wezen zal het ook aan Uwe hulp te danken zijn, wanneer nooit meer het verwijt zal kunnen gehoord worden, dat verdienstelijke landsdienaren op hun ouden dag aan gebrek en armoede worden overgelaten.

De kosten der briefkaarten zijn voor de binnenl. 12 $\frac{1}{2}$ en voor de buitenl. 15 cents, met inbegrip van zegelkosten.

Het Bestuur der Vereniging: Moed, Beleid en Trouw

VERSPEIJK, Voorzitter.
SCHORER, Onder-Voorzitter.
VAN BRAAM, Secretaris.

DEN HAAG, Aug. 1898.

BOEKAANKONDIGING.

De Vlaamsche krijgstaalkunde, door EDWARD PEETERS. Bijdragen tot den Dietschen taalschat. Gedrukt te Yper, in de Boterstraat bij CALLEWAERT-DE MEULENAERE, 't jaar 1898.

Den schrijver van de evenvermelde brochure bezielt een loffelijk streven. Niet alleen toch wil ook hij, als zoovele anderen en ten rechte, de Vlaamsche taal zuiveren van het menigvuldig aantal bastaardwoorden, dat daarin voorkomt, maar bovendien, ter versterking van het Vlaamsche element in Staat en leger, eene eigene krijgstaalkunde scheppen. Wij wenschen hem met dit streven, dat te onzent niet bestaat of althans door niemand in het bijzonder wordt gevoed, geluk en voegen daar onmiddellijk de hoop bij, dat hij er in slagen moge zich in dit opzicht ten aanzien van zijne Vlaamsche landgenooten en geestverwanten verdienstelijk te maken.

Op eene zaak zij evenwel gewezen en wel deze, dat hij zorge door overdrijving het doel, dat hij beoogt, niet voorbij te schieten, want het wil ons toeschijnen, dat zulks ten deele al reeds is geschied in het VI^{de} hoofdstuk van zijne pennevrucht, getiteld: „*Voorstel van een krijgswordenboek*”. Men kan toch een goed Vlaminger zijn, voor de zuiverheid van de landstaal zorg dragen en desniettemin een paar honderd vreemde woorden in de taalschat behouden, die nu eenmaal sedert eeuwen voor bepaalde begrippen in den mond des volks het burgerrecht verkregen hebben.

Waar echt nationale benamingen bestaan, zou men verkeerd doen ze niet te behouden of, waren zij in onbruik geraakt, ze niet in eere te herstellen; maar men kan ook te ver gaan in het streven naar zuivering der taal. Dit zou het geval wezen, wanneer men het taalgebruik geweld ging aandoen, door uit de oudheid tot ons gekomen bevoordingen, die sedert hunne eigenaardige beteekenis verloren, wederom aan te nemen louter en alleen omdat ze in de taal wortelen en met miskenning dus van de redenen, die er toe hebben geleid ze te laten varen en er anderen voor in de plaats te stellen, die meer of beter voldeden, zij 't ook dat zij van uitheemsche afkomst waren.

In een tijd als deze, waarin het verkeer tusschen de volken op alle gebieden zoo belangrijk is toegenomen, zien wij er zelfs een voordeel in om, alhoewel aan andere talen ontleend, verstaanbare uitdrukkingen in den woordenrijkdom der taal te behouden, vooral wanneer voor de begrippen, die zij vertolken, in de eigen taal geene gebruikelijke benamingen bestaan. Woorden als: infanterie, cavalerie, artillerie, genie,

regiment, bataljon, compagnie, eskadron, batterij, peloton, sectie, escouade, enz., enz., zullen, hoe men er zich ook tegen zou willen aankanten, blijven gelden, omdat zij overal begrepen worden en ongemerkt in het taaleigen van bijna elk beschaafd volk zijn overgenomen.

Wat te zeggen van: *hulpman* voor adjudant; *steunstuk* of *steun* voor affût; *harop* voor alarme; *schutterij* voor artillerie; *strijdbende* voor bataillon; *stukrij* voor batterie; *dubbelschaar* voor brigade; *muilbreedte* voor calibre; *krijgspand* voor caserne; *zuil* voor colonne; *bouwschaar* voor génie; enz., enz.?

Toch staan wij, onverminderd het voorafgaande, aan de zijde van den schrijver, waar 't het beginsel geldt, dat hij voorstaat, en meenen wij dat uit zijn geschrift ook voor ons te leeren valt.

Eene opmerking moet ons evenwel van het hart, namelijk dat hij der Nederlandsche taal, wat rijkdom aan vreemdsoortige uitdrukkingen aangaat, hier en daar in zijne studie wel wat veel verwijt; o. m. toch is het ons niet bekend, dat in Nederland het woord „Kapitein-commandant der cavalerie” gebezigd wordt om den eskadronscommandant aan te duiden. Iedereen kan weten dat ritmeester de eenig gebruikelijke term is, in de reglementen en voorschriften van het wapen der cavalerie voorkomende.

Nederlandsch Volkslied. Woorden en muziek, door L. NOEST, Eerste Luitenant der Infanterie. Uitgave A., met piano: f 0.40. Uitgave B., Mannenkoor: f 0.15. Uitgave C., Gemengd koor: f 0.15. Voor uitvoeringen met orkest zijn de partijen in bruikleen verkrijgbaar. 's-Gravenhage, 1898. C. H. VAN ECK, uitgever.

Alhoewel de aankondiging van een geestesvrucht, als deze, minder op onzen weg ligt, zoo willen wij de verschijning van dit volkslied, door een kameraad vervaardigd, niet onopgemerkt laten voorbijgaan, omdat het voor een *coup d'essai* met recht een *coup de maître* genoemd mag worden.

De tekst van het lied namen wij reeds in de zesde aflevering van dezen jaargang op, aangezien deszelfs litteraire waarde ons voorkwam van dien aard te zijn, dat ook het militair lezend publiek daarvan zeer zeker met belangstelling kennis zou nemen. Na de toonzetting gehoord te hebben trof ons ook het muzikaal talent, hetwelk uit deze proeve tot den hoorder spreekt, en wij weten niet te zeggen wien den eerepalm uit te reiken den dichter of den musicus.

De opvatting is schoon. Het lied is los en vloeiend geschreven en wordt door geene enkele fout ontsierd. De taalmetriek stemt geheel overeen met die der muziek, — in één woord, 't is alles juist getroffen.

Wij zouden het niet gewaagd hebben dit oordeel uit te spreken, wanneer wij niet in de gelegenheid waren geweest kennis te nemen

van de oordeelvellingen, welke door tal van bekwame musici, zoo in Nederland als uit den vreemde, over dit proefstuk zijn uitgesproken. Na de algemeene waardeering, welke hem ook van die zijde te heurt is gevallen, sluiten wij ons gaarne aan bij het oordeel van hen, die meenen dat onze wapenbroeder zich met trots op zijne talenten mag verheffen. Studie en oefening zullen hem op dit gebied lauweren doen plukken, waarvan de kiemen door de bevoegden onder de bevoegden in dezen eersteling reeds worden onderkend.

Ter aankondiging ontvangen boekwerken:

Algemeene Grondstellingen, door HERBERT SPENCER. Naar de vijfde Engelsche uitgave vertaald, door MR. TH. VAN TRICHT. Aflevering 5. *Amsterdam*, 1898. S. L. VAN LOOY.

The „Hamond” Typewriter. *Rotterdam*, 1898. G. H. VOORHOEVE. Hoofdagent voor Nederland en Koloniën.

Volksfeesten en volksoefeningen, door S. VAN AKEN, Docent in de Gymnastiek aan het Gymnasium te Rotterdam. Met 38 illustraties. Prijs 25 cent; 25 exemplaren à f0.20; 50 exemplaren en meer à f0.16 het stuk.

De Pedir-Expeditie. Met eene overzichtskaart en eene bijlage. Separat-afdruk van een in het Indisch Militair Tijdschrift voorkomend artikel, dat vervolgd wordt. *Batavia—'s Gravenhage*, 1898. G. KOLFF & Co.

Haarlemsche Machinefabriek, voorheen GEBROEDERS FIGEE. Afdeling Electro-Techniek. Lijst van uitgevoerde Electriche Installaties. *Haarlem*, 1898. Met platen in den tekst van: een stoomdynamo (vermogen 500 Kilowatt); een electriche kaapstand, uitgevoerd voor de electriche-bewegingswerktuigen der sluis te IJmuiden; de installatie van het centraalstation te Stuttgart; de machinekamer voor de electriche verlichting van het Station Nijmegen der Maatschappij tot Exploitatie van Staats-spoorwegen; een electriche hijschblok voor een vermogen van 30 ton; een boormachine met een electromotor; een electriche portaalkraan; een snelpers met electromotor; een electriche aangedreven werkbank voor de goudindustrie; een windwerk voor electriche lift; eene electriche kraan met een hefvermogen van 1500 KG.; eene galvanoplastiek dynamo met een vermogen van 19 Kilowatt en een zoeklicht met spiegel van 150 cM. middellijn.

Onze Defensie, door H. AALDERINK, Commies ter Secretarie dezer gemeente, Chef der afdeling Militie en Schutterij, Secretaris van den Militieraad in Groningen. Uitgave van NOORMAN & Co., *Groningen*, 1898.

Het Historisch Museum van het Korps Rijdende Artillerie, door N. J. A. P. H. VAN ES, Kapitein der Rijdende Artillerie. Met illustratiën van HOYNK VAN PAPENDRECHT, KRABBÉ, STARING en VAN ES, en ornamentatie van COLENBRANDER en ROSKAM. Niet in den handel. *Arnhem*, 1898. COERS & ROEST — G. J. THIEME.

De twee brigades rijdende artillerie onder de Republiek der Vereenigde Nederlanden 1793—1795, door N. J. A. P. H. VAN ES, Kapitein der Rijdende Artillerie. Met illustratiën van HOYNCK VAN PAPENDRECHT, KRABBÉ, STARING en VAN ES en ornamentatie van COLENBRANDER en ROSKAM. Niet in den handel. *Arnhem*, COERS & ROEST — G. J. THIEME.

Ballistische Tafels, voor snelheden van 1000 M. — 100 M., met eenige toepassingen, vervaardigd naar aanleiding van verschillende proeven aan de Normaal Schietschool te 's-Gravenhage genomen, door J. C. A. BOS SULPKE, Eerste Luitenant, werkzaam aan bovengenoemde inrichting. *Haarlem*, 1898. DE ERVEN LOOSJES.

Het 126ste Regiment Hollandsche Infanterie in Rusland in 1812, door C. D. H. SCHNEIDER, Luitenant-Generaal. Met een kaart. *Amsterdam*, 1898. P. N. VAN KAMPEN & ZOON.